

**Tanulmány Gyermekvédelmi szakellátásban,
javítóintézetekben elhelyezettek önálló életkezdesi
feltételeinek javítása**

EFOP-1.2.7-16

KÖZÉPKEZDÉS

SZÉCHENYI 2020

MAGYARORSZÁG
KORMÁNYA

Európai Unió
Európai Szociális
Alap

BEFEKTETÉS A JÖVŐBE

TARTALOM

1. Bevezetés	3
2. A Középkézdés elnevezésű projekt bemutatása	3
3. A magyarországi javítóintézetekben megvalósuló jó gyakorlatok.....	6
3.1. A javítóintézeti neveltekre irányuló fejlesztések	7
3.1.2. Nemzetközi szociodráma projekt, a szociodráma, mint intézményes jó gyakorlat.....	13
3.1.3. Társasjáték pedagógiai műhely	16
3.1.4. Az egészségnevelés tervezése az Aszódi Javítóintézetben	19
3.1.5. Munkavállalási tanácsadás, Munkaerő-piaci ismeretek és álláskeresési technikák	23
3.1.6. „Bölcs Bagoly” tanoda.....	35
3.1.7. Farkaskaland - Sátorozós mini tábor a természetben, az élménypedagógia és a természetjárás adaptált alkalmazása a Rákospalotai Javítóintézet és Központi Speciális gyermekotthonban	42
3.1.8. Kosárlabda - kicsit másképp- a Rákospalotai Javítóintézet és Központi Speciális Gyermekotthonban	46
3.1.9. Külső helyszínen történő munkavégzés	50
3.2. A család bevonására, felkészítésére irányuló tevékenységek	54
3.2.1. Jó gyakorlat – Segítő beszélgetés-családi konzultáció	54
3.2.2. „Rendkívüli” kapcsolattartás	59
3.3. A munkatársak szociális kompetenciájának fejlesztése	70
3.3.1. Munkatársak mentálhigiénés támogatása	70

1. BEVEZETÉS

Jelen tanulmány az EFOP -1.2.7-16 „Gyermekevédelmi szakellátásban, javítóintézetekben elhelyezettek önálló életkezdési feltételeinek javítása” elnevezésű programon belül az EMMI Debreceni Javítóintézete által megvalósított Középképzés című projekt keretében készült el.

A projekt megvalósítási tervében azt vállaltuk, hogy a projekt szakmai tartalma, valamint a javítóintézetek által megvalósított jó gyakorlatok leírásra kerülnek abból a célból, hogy a célcsoporttal közvetlenül foglalkozó, javítóintézetben dolgozó szakemberek megismerjék a projektben kidolgozott, valamint a javítóintézetekben alkalmazott – a projekt témájához kapcsolódó - tevékenységeket, módszereket és az elért eredményeket.

Célunk, hogy a projektben kidolgozott tevékenységek kipróbálását, valamint a tapasztalatok beépítését követő végleges változatának elkészülését követően a projekt a Debreceni Javítóintézet munkájába beépüljön, jó gyakorlatként átadhatóvá váljon valamennyi javítóintézet, valamint a hasonló helyzetű célcsoporttal foglalkozó más intézmények, szervezetek számára.

A projekt disszeminációját segíti, hogy a tanulmány megismeréséhez, szakmai-módszertani véglegesítéséhez két szakmai esemény is tartozik, az egyik, hogy a megvalósítás ideje alatt két alkalommal szakmai műhelyt szervezünk a javítóintézetek szakembereinek részvételével, a másik, hogy a záró találkozón ismertetjük meg a javítóintézeti szakemberekkel a tanulmány tartalmi elemeit a négy másik magyarországi javítóintézet munkatársaival.

2. A KÖZÉPKÉZDÉS ELNEVEZÉSŰ PROJEKT BEMUTATÁSA

A 12 hónapos Középképzés projekt célja a EMMI Debreceni Javítóintézete debreceni székhelyén és nagykanizsai telephelyén olyan komplex projekt megvalósítása, amely Debrecenben 140 fő, Nagykanizsán pedig 42 fő javítóintézeti nevelt és előzetesen fogvatartott számára, hogy annak minden egyes eleme a fiatalok önálló életvitelét, önfenntartó képességét, a családi életre való felkészítését, szociális kompetenciáit, a tanuláshoz és a munkához való viszonyát, motivációját fejlessze.

A projektelemeket úgy állítottuk össze, hogy azok egymásra épüljenek és erősítsék egymás hatását, ez adja a komplexitást a fejlesztő folyamat során.

2017. október és 2018. július között kerül sor a projektben a fiatalokkal végzett munkára. A nagykanizsai javítóintézeti nevelt fiatalok a projektben három, a debreceni javítóintézetben pedig egy kiscsoportban vesznek részt, egy-egy csoportba 14 fő kerül bevonásra. A fiatalok csoportonként összesen 96 órában vesznek részt tudásátadásban és készségfejlesztő foglalkozásokon annak érdekében, hogy felkészüljenek az önálló életre, és képesek legyenek önállóan eligazodni gazdasági, munkaerő-piaci és társadalmi kérdésekben egyaránt. A fejlesztés a fiatalok életkorához és adottságaihoz igazodik.

Tapasztalatok szerint a javítóintézeti fiatalok családja nincs felkészülve a javítóintézetben szerzett új értékekkel, normákkal rendelkező fiatalok visszafogadására, ezért elengedhetetlen a szülők bevonása a projekt megvalósításába. Célunk, hogy a szülők megismerjék a javítóintézeti munkát, az elérni kívánt célokat, majd a szakemberek és a szülők közösen támogassák, segítsék a fiatalokat rövid és hosszú távú új céljaik elérésében.

Hangsúlyt fektetünk a fiatalok többi családtagjának a bevonására is, így Debrecenben 140, Nagykanizsán 60 fő készülhet fel a fiatalok visszafogadására.

További cél, hogy a nagykanizsai javítóintézetben az ellátottakkal közvetlenül foglalkozó 45 munkatárs felkészüljön a projekt végrehajtására, valamint hogy olyan új ismereteket, technikákat tanuljanak, mely hatékonyabbá teszi a munkájukat, fejleszti a szociális kompetenciájukat. Három témakörből választhattak a szakemberek, szakmai tapasztalatuk, igényeik, szükségleteik szerint. Lehetőség nyílt egy 30 órás konfliktuskezelő műhelyen, havi rendszeres szupervízión, valamint egy 10 alkalmas szemináriumon való részvételre. Ez utóbbin a fiatalok önállóságra nevelésének módszere a központi téma.

A csoportos munkán a következő területek kerültek feldolgozásra:

Pénzkezelési és gazdálkodási ismeretek 4 óra;

A jövőkép kialakítása 4 óra;

Kooperációs, kommunikációs képesség fejlesztése 6 óra;

Tanulás- és munkamotiváció felkeltése, fenntartása 4 óra;

Szenvedélybetegségek prevenciója 4 óra;

Családi életre felkészítő program 5 óra;

Önismeret, kommunikáció, konfliktuskezelés 5 óra;

Kulcskompetenciák fejlesztését célzó program 44 óra;

Munkamotiváció erősítése (kertgazdálkodás – állattartás) 20 óra;

valamint a családon belüli kapcsolatokat támogató rendezvények 10 alkalommal.

3. A MAGYARORSZÁGI JAVÍTÓINTÉZETEKBE MEGVALÓSULÓ JÓ GYAKORLATOK

A projekt megvalósítása során 2018. február 14-én, került megrendezésre az a szakmai nap az EMMI Nagykanizsai Javítóintézetében, amelyen mind az öt magyarországi javítóintézet vezetője, munkatársa részt vett. A szakmai napon megosztották egymással jó gyakorlataikat, abból a célból, hogy egymástól tanuljanak, tapasztalatot cseréljenek. A tanulmány a szakmai napon elhangzottak alapján készült.

Köszönettel tartozunk a munkatársaknak, hogy jó gyakorlataikat írásban is megosztották. Külön öröm számunkra, hogy a Nagykanizsai Javítóintézet jelen projekt keretében tervezett, azóta többször kipróbált jó gyakorlatát osztotta meg a szakmai közösséggel.

A jó gyakorlatok összegyűjtése előtt elkészítésre került egy szempontsor, hogy a kiadványban minél egységesebben kerüljön leírásra egy-egy jó gyakorlat. A szempontsor alapjául felhasználásra került dr. Hatvani Erzsébet – Dr. Hegedűs Judit, PhD *Tapasztalatcsere valamennyi hazai javítóintézetben, a hazai bevált gyakorlatok összegyűjtése és tanulmányban történő bemutató elemzése* című tanulmányában használt szempontsor.

A jó gyakorlat meghatározásánál szintén a fenti tanulmányban használt meghatározást vettük alapul, miszerint „A jó gyakorlat (angolul best practice) egy módszer vagy tevékenység, amely olyan újszerű, építőjellegű megközelítéseket, technikákat tartalmaz, amely bizonyíthatóan vagy már bizonyítottan hozzájárul az adott intézmény minőségi színvonalának emeléséhez és más intézmények számára is átvehető példaként szolgálhat. A jó gyakorlat tehát adott szakmai kritériumoknak megfelelő innováció, oktatási, pedagógiai, szervezetfejlesztési gyakorlat, amely az intézmény szakmai és menedzsmentet érintő fejlesztőmunkáját az egyéni fejlesztési szintig pozitívan befolyásolja. Az átvett innováció a továbbiakban a felhasználók által is elismert szolgáltatásként képes működni, keresésének és implementációjának lényege tehát a sikeres adaptáció, a saját intézményi működésbe való beépítés.”¹

¹ dr. Hatvani Erzsébet – Dr. Hegedűs Judit, PhD *Tapasztalatcsere valamennyi hazai javítóintézetben, a hazai bevált gyakorlatok összegyűjtése és tanulmányban történő bemutató elemzése* 60. oldal

Az alábbiakban tematikusan kerülnek bemutatásra a magyarországi javítóintézetek jó gyakorlatai. Az EFOP – 1.2.7-16 pályázati felhíváshoz illeszkedően a jó gyakorlatok felölelik a javítóintézeti ellátottak önfenntartó képességére és családi életre való felkészítésének, a család bevonására, felkészítésére vonatkozó, valamint a javítóintézeti szakemberek szociális kompetenciájának fejlesztésére irányuló témákat.

3.1. A JAVÍTÓINTÉZETI NEVELTEKRE IRÁNYULÓ FEJLESZTÉSEK

Emberi Erőforrások Minisztériuma Budapesti Javítóintézete

3.1.1. Szociális készségeket fejlesztő csoportfoglalkozások a befogadó csoportban

A befogadó csoportra specializált szakmai terv azzal a céllal került kidolgozásra, hogy a bekerülő gyerekeket krízisintervenciós, prevenciós céllal szocializáljuk a bent zajló hierarchikus és dinamikus folyamatokra, ezzel csökkentve az áldozattá/bántalmazóvá válás esélyeit. A befogadó nevelési csoport foglalkozásai 2017 márciusában kezdődtek meg. A foglalkozások elindulását egy szakmai tervzet kidolgozása előzte meg ('A befogadó csoport pszichológiai ellátásának szakmai tervzete'), illetve a befogadó projekt koncepciójának kidolgozása, valamint a pszichológiai csoportfoglalkozások tematikájának összeállítása.

A tervzetbe három program került be, és indult egy időben a csoportban.

- Készségfejlesztő pszichológia csoportfoglalkozások, amelyet Gergely Judit és Hiczó Nikoletta pszichológusok tartanak.
- Szabályjáték foglalkozások, amelyet Lipka Péter szocioterapeuta, PMT módszerben képzett táncterapeuta és színész tart.
- Meseterápiás foglalkozás, amelyet Varga Gabriella, meseterapeuta tart.

A három foglalkozásnak közös célja, hogy az intézetbe újonnan bekerülő növendékek olyan szocializációs mintát kapjanak, ami elősegíti az intézeti bántalmazás és agresszió megelőzését és csökkentését, növeli a növendékek toleranciáját egymás iránt, növeli az együttműködést, és az asszertívabb kommunikációra és viselkedésre sarkall.

Ezen kívül a mentálhigiénés team szakemberei és a befogadó csoport között lévő folyamatos együttműködés és közös munka is fontos cél és feladat, hiszen többszintű hatásmechanizmusa van a későbbi intézeti életre nézve.

A három foglalkozás természetesen külön-külön is ellát különböző fejlesztő funkciókat. A következőkben ezek kerülnek kifejtésre.

3.1.1.1. Készségfejlesztő pszichológiai csoportfoglalkozás

A foglalkozások heti egy délelőtt, 2x45 perc időtartamban kerülnek megvalósításra két pszichológus páros csoportvezetésével.

A főbb célkitűzések a következők:

- az intézetbe újonnan érkező növendékek pszichés megsegítése/támogatása
- az egyéni rendszeres pszichés támogatást vagy az aktuálisan krízisintervenciós ellátást igénylő növendékek kiszűrése
- a növendékek bekerülési krízisállapotának („bekerülési sokk” állapot) enyhítése
- a növendékek asszertivitásának, asszertív kommunikációjának erősítése
- a bántalmazó és áldozat szerepek kialakulásának megelőzése
- együttműködés fejlesztés a növendéktársak és az intézetben dolgozó felnőttek irányába, valamint a másik személyhez és az adott csoporthoz való alkalmazkodási folyamat erősítése. Ezáltal pedig a későbbi nevelési csoporthoz való alkalmazkodás erősítése indirekt módon
- a későbbi nevelési csoportba helyezés folyamatának támogatása azáltal, hogy a növendékeket alaposabban megismerjük, valamint a csoportfoglalkozások során látjuk, hogy az újonnan érkező növendék csoporthelyzetben hogyan viselkedik.
- a növendékek már az intézetbe kerülésüktől kezdve megismerkednek a pszichológiai témájú csoportfoglalkozásokkal, a kezdetektől szocializálva vannak az ehhez hasonló foglalkozásokon való aktív részvételre, hiszen a későbbi csoportba helyezésüket követően heti rendszerességgel vesznek részt csoportfoglalkozásokon.
- a növendékek már az intézetbe kerülésüktől kezdve megismerkednek a pszichés támogatást végző szakemberekkel, ezáltal tudják, hogy nehézség esetén kihez fordulhatnak segítségért. Ez növeli a növendékek biztonságérzetét, hiszen ismernek minket, így szükség esetén nagyobb valószínűséggel kérnek segítséget. Ezáltal számos krízishelyzet megelőzhetővé válik az intézet életében, hiszen a mentál team munkája így nem csupán a már kialakult krízis helyzetek enyhítéséből áll, hanem lehetőségünk nyílik a prevenciós célú pszichés szupportálási folyamatokra is. A növendékeket a bekerüléstől kezdve arra szocializáljuk, hogy intenzív feszültség és irritáltság esetén lehetőségük van segítséget kérni az intézet mentálhigiéniai munkatársaitól a szokványos destruktív vagy akár öndestruktív magatartásmódok alkalmazása helyett.
- az érzelmek és érzések kifejezésének lehetősége a csoportfoglalkozások alkalmával, az érzelmek differenciálása, érzelmi intelligenciafejlesztés

- szociális érzékenyítés és empátiafejlesztés
- a növendékek alkalmazkodási folyamatának támogatása és erősítése az intézet feladat- és szabályrendszeréhez
- egymás meghallgatásának, az értő figyelem képességének, valamint a másik személy irányába tanúsított tisztelet gyakorlása
- a másik személytől érkező visszajelzések fogadásának gyakorlása
- önismereti munka, az elmélyülés és a közös gondolkodás lélektani állapotának lehetősége

3.1.1.2. Szabályjáték foglalkozás

A drámapedagógiából és színházi tréningekről kölcsönzött szabályjátékra épülő foglalkozás csoport munka részeként már 2016 őszétől bevezetésre került intézet hétköznapijaiba. A csoportfoglalkozások keretén túl a befogadó projektben heti egy 60 perces foglalkozás van. A foglalkozások célja, hogy a növendékek játékos formában lehetőséget kapjanak a korosztályuknak megfelelő szociális képességek elsajátítására, megerősítésére és gyakorlására, valamint alap kognitív funkciók fejlesztésére. A nevelő otthoni csoportokban végzett munka tapasztalatai azt mutatták, hogy az erőszakmentes kommunikációra épülő játékos tréningfoglalkozás jó hatással van a csoport életre, jól szocializált formában lehetőséget teremt az egészséges versengésre, erősíti a szabálytudatot és az együttműködést.

A projekt indulásakor adekvátnak tűnt, hogy a csoportokban jól működő formát adaptáljuk az újonnan ékező fiatalok szocializációs folyamatához.

A foglalkozásokhoz alapfeltétel a megfelelő méretű terem, ami könnyen kipakolható, megfelelő méretű puha labdák és sok türelem. A foglalkozás levezetéséhez ezen a helyen a játékokban való jártasságon túl szükség van egy átfogóbb terápiás, fejlesztő szemléletre, hiszen egy ilyen csoportos helyzetben gyakran belső pszichés akadályok kerülnek munka alá, amik fakadhatnak a bántalmazottság, drog abúzus, vagy súlyos részképesség zavarból. A foglalkozások az intézet gyermekvédelmi szemléletébe szorosan illeszkedik, hiszen ebben a munkában a növendékek elsősorban, mint kamaszok és gyerekek lehetnek jelen és nem mint letartóztatásban lévő bűnelkövetők. A befogadó projekt keretében minden bekerülő növendék minimum 4-6 alkalommal vesz részt a foglalkozásokon, a későbbiekben csoportbeosztástól függően heti rendszerességgel játszhatnak és fejlődhetnek a saját csoportjukban. Ebben a játékos csoportformában mindenki lehet első és utolsó, mindenki juthat sikerélményhez, lehetőséget teremt a biztonságos keretek közötti természetes versengésre, az erő és erőszak helyett más tényezők szervezik a hierarchikus viszonyokat.

Fontos kihangsúlyozni, hogy a foglalkozás folyamatos aktív cselekvéssel jár, ahol a növendékeknek egy védett környezetben lehetőségük van sokszor átélni megterhelő, vagy frusztráló helyzeteket és ezekre egyre jobb, egyre magasabb szervezeti szinten reagálni, kontrolálva a belső impulzusaikat. Egy rossz szokás megváltoztatásához sokszor kell ismételnünk az új mintáinkat, a játékos forma végtelen számú ismétlésre ad lehetőséget, ezzel is elősegítve, hogy a cselekvési repertoár jó szokásokkal, megoldásokkal bővüljön.

A játékok kiválasztásánál mindig figyelembe kell venni az aktuális csoport érzelmi állapotát, terhelhetőségét, szabályozottságát, és a csoport kognitív képességeit. Fontos, hogy úgy vezessünk le egy foglalkozást, hogy a gyengébben teljesítő fiatalok is sikerélményhez jussanak, hiszen ezen keresztül erősíthetjük az együttműködést, motiváltságot, csoport kohéziót. A növendékek leginkább örömmel vesznek részt a foglalkozásokon annak ellenére, hogy a fokozatosan nehezedő játékok folyamatos kihívásokat jelentenek számukra. Az intézeti nevelők támogatják és hasznosnak tartják ezt a munkaformát.

Fontos, hogy külön figyelmet kell szentelni a keretezésnek és levezetésnek, hogy a csoportok a játékfoglalkozások végeztével megfelelően rendezett formában kerüljenek vissza a nevelőhöz.

A határozott keretekkel működő szabályjáték foglalkozás örömet hoz a növendékek hétköznapijaiba, erősíti a kontroll funkciókat, ezeken keresztül növeli a biztonságérzetet, csökkenti a zártságból fakadó szorongást és agressziót. A növendékek érzelmileg és értelmileg is gyorsabban válnak elérhetővé, ezzel lehetőséget teremtve a fejlődésre és magasabb szintű együttműködésre mind a növedéktársakkal, mind az intézet dolgozóival.

3.1.1.3. Meseterápiás foglalkozás

A foglalkozások Dr. Antalfai Márta által kidolgozott Katarzisz Komplex Tematikus Művészetterápiás illetve a Kincskereső Meseterápiás Módszer tematikája alapján vannak felépítve.

Az intézetben eltöltött évek tapasztalata alapján a befogadó csoportban, jungi analitikus pszichológiára épülő meseterápiás csoportfoglalkozásokat tartunk heti 1 alkalommal 60-75 percen (az adott létszámtól / napi programtól függően).

Az intézetbe bekerülő fiatalok fiúk állapota előéletükből (különböző függőségek, mentális problémák stb.) adódóan igen különböző, ezért úgy gondoljuk mesével, a mesében megjelenő szimbólumokkal, ill. azoknak verbális és/vagy nonverbális feldolgozási lehetőségeivel lehet kiegyenlíteni kicsit mentális és fizikai különbségeiket a foglalkozás idejére.

A mesélő és a hallgató között kialakulhat egy olyan kapcsolat, mely megteremti a belső folyamatokhoz szükséges biztonságérzetet, megnyugvást, alkotó teret.

A szimbólumok megjelenését, tudati szintre emelését, autogén tréninggel / rövid relaxációval (ami már önmagában is segíthet) előkészített alkotásokkal segítjük, melyekhez különböző művészeti eszközöket használunk (zsírkréta, pasztellkréta, agyag, akvarell, montázs, grafit ill. színes ceruza). Mindegyik eszköznek megvan a maga fejlesztő szerepe/ hatása.

A befogadóban a foglalkozások alatt jobban megismerhetők az újonnan bekerült fiatalok fiúk, feltérképezhetjük hiányosságait, fejlesztési szükségleteit, aktuális állapotukat, hogy mire fogékonyak, esetleg milyen művészeti tevékenységben jártasak. Csoportba kihelyezés után, a fiatalok is, s a terapeuta is tudja, milyen hosszabb terápiás csoportban tudna eredményesen részt venni.

A foglalkozások során a fiúknak lehetőségük nyílik saját személyiségük fejlesztésére, spontán kreativitásuk kibontakoztatására, olyan új módszerek, eszköztárak megismerésére és elsajátítására, melyek segítségével könnyebben tudják kezelni feszültségeiket, indulataikat, konfliktusait, tudattalan érzelmeiket.

A terapeuta alapvető hozzáállása, az elfogadás, az ítélkezés mentesség, segíthet nekik a foglalkozás részét képező, számukra sokszor komoly nehézséget jelentő egymás alkotásaira 1-2 szavas reflektálása, asszociációk megtalálása.

Semmilyen kritikával nem illethetik egymás munkáját, még pozitív méltatásnak sincs helye, hiszen abban a pillanatban a többiek negatív kritikát élhetnek át. Teljesen másfajta az egymásra figyelés. Ennek elsajátítása megkönnyítheti, a csoportba kihelyezés, más intézetbe kerülés, szabadláb esetén a társadalomba való visszaintegrálódást.

A befogadó csoportban a három típusú csoportfoglalkozás 11 hónapja minden héten megvalósul. A majdnem egy évnyi tapasztalatból a következő főbb szakmai észrevételek és következtetések vonhatók le, ami egyben szemlélteti, hogy miért is számít jó gyakorlatnak ez a program:

- A növendékek azáltal, hogy a kezdetektől ismerik az intézet segítő szakembereit, nagyobb bizalommal fordulnak feléjük, az egyéni pszichológiai vizsgálati folyamatokba is nagyobb mértékben vonódnak be, valamint nagyobb valószínűséggel kérnek segítséget akár krízishelyzet, akár hosszabb távú pszichés gondozás szükségének fennállása esetén.
- A készségfejlesztő pszichológiai foglalkozásokon megvalósuló páros csoportvezetés lehetőséget biztosít arra, hogy amíg az egyik pszichológus aktívan vezet, a másik pszichológusnak lehetősége nyílik az újonnan érkező növendékek viselkedésének és

lélektani állapotának, valamint a kialakuló csoportdinamikai folyamatoknak az alaposabb megfigyelésére. Mindez többletinformációt biztosít a szakemberek számára az egyéni pszichológiai vizsgálatokhoz, valamint a csoportba helyezési folyamathoz.

- Számos krízishelyzet válik megelőzhetővé azáltal, ha a növendékek tudják, hogy nehéz helyzetek/probléma esetén kihez fordulhatnak segítségért, illetve, ha már a kezdetektől tisztázott a pszichológus/terapeuta szerepe és feladata az intézetben, valamint a segítő szakemberekkel való együttműködés keretei és lehetőségei az újonnan érkező növendékek részére.
- Annak ellenére, hogy a csoportfoglalkozások főbb tematikus egységei, valamint az adott tematikus egységekhez tartozó konkrét elemek és feladatok kidolgozásra kerültek, a foglalkozások felépítését minden héten az adott csoport aktuális igényeihez szükséges igazítani. A következő tényezőket hétről hétre mindenképpen célszerű figyelembe venni a foglalkozások megtartása során:
 - a csoport aktuális létszáma
 - az újonnan érkező és a már régebben érkezett növendékek száma/aránya
 - az aktuális csoporttagok érzelmi és pszichés állapota
 - a folyamatosan alakulóban lévő csoportfolyamatok és csoportdinamika
 - a csoporttagok együttműködésének mértéke
- A csoportfoglalkozások főbb célkitűzéseinek ismertetését, valamint a csoportszabályok határozott kijelölését és betartatását alkalomról alkalomra nagyon fontos feladat, hiszen ezáltal jelöljük ki az együttműködés kereteit, mind a növendéktársak, mind pedig a segítő szakemberek irányába. Mindezek határozott kijelölése és folyamatos következetes betartása biztonságot ad a növendékeknek, illetve ezáltal tudjuk szocializálni őket a későbbi nevelési csoportokban, heti rendszerességgel tartott csoportfoglalkozásokon való munkára.
- Továbbá nagyon fontos a növendékek pozitív megerősítése és motiválása a foglalkozások során, az empatikus, elfogadó és pozitív érzelmi légkör kialakítása és fenntartása.
- A program fejlesztése érdekében érdemes lenne háromhavonta vagy félévente összegyűjteni a befogadó csoport készségfejlesztő foglalkozásainak tanulságait, valamint az ezzel kapcsolatos szakmai észrevételeket és következtetéseket levonni. Ezáltal a folyamatok nagyobb szakmai áttekintést nyerhetnének, továbbá a szakmai tevékenység egyes konkrét elemei is folyamatosan csiszolódnának.

Segítő tényező, hogy a csoport nevelője nincs jelen a foglalkozásokon, hiszen a gyerekeknek szemléletében külön választandó, hogy nem egyfajta fegyelmező és direkt nevelő módú most a légkör, hanem segítő és támogató formában van jelen.

Nagyon fontos viszont, hogy a foglalkozásokon kívül minél gördülékenyebben együttműködjünk a befogadó csoport nevelőivel, hiszen az oda-vissza zajló információátadással hatékonyabban lehet dolgozni a csoportfolyamatokon.

A folyamatot nehezítő tényezők közé tartozik, hogy mivel a befogadó csoportban nagy a fluktuáció, az újonnan bekerülő növendékek folyamatosan megbontják a már kialakult csoportdinamikát, és ezt hétről hétre újjá kell építeni. Mire az új helyzetet megszokják a növendékek, szintén érkezik egy személy, akihez a csoportnak alkalmazkodnia kell.

Nehezítő tényező még, hogy a csoport létszáma nem állandó, hiszen a növendékek beáramlása kiszámíthatatlan. Emiatt 3-10 fő között mozog a létszám, van, hogy ez hetekig állandó, de az is előfordul, hogy hétről-hétre megváltozik.

A visszajelzések a növendékek részéről minden foglalkozás végén megjelennek. Külön értékeli saját teljesítményüket, a csoport teljesítményét, illetve lehetőségük van elmondani, hogy melyik feladatban érezték magukat jól, illetve kellemetlenül. Ez a közvetlen visszajelzés sokat segít nekünk a további foglalkozások tervezésénél. A dolgozói visszajelzések is fontosak számunkra.

A 11 hónapos munka utáni tapasztalatokat összegezve elmondhatjuk, hogy a három különböző fejlesztési mód hatékonyan kiegészíti egymást, és elősegíti a növendékek intézeti szocializációját és az erőszakmentes beilleszkedését. Az intézetben a foglalkozások óta kevesebb az akut krízisek előfordulása a csoportokban. Az újonnan bekerülő növendékek már jobban funkcionáló közösségekbe kerülnek, az ottani csoportnormák számukra is elsajátítható és követendő mintaként jelennek meg, elősegítve a konfliktusmentes együttműködést és fejlődés lehetőségét.

3.1.2. NEMZETKÖZI SZOCIODRÁMA PROJEKT, A SZOCIODRÁMA, MINT INTÉZMÉNYES JÓ GYAKORLAT

A P.E.R.F.O.R.M.E.R.S. elnevezésű nemzetközi szociodráma program egy hosszútávú európai projekt megvalósulása. Négy európai ország (Magyarország, Portugália, Svédország, Görögország) négy pszichodráma szervezete és négy hátrányos helyzetű fiatalokkal foglalkozó intézménye működött együtt a munkában.²

²Görögországban egy kisebb pszichodráma egyesület (*Centre for the Study and Application of Psychodrama*) drámavezetői dolgoztak együtt olyan szervezet (*Association for the Social Support of Youth*) szakembereivel, akik kísérelték meg a menekült gyerekek európai befogadását és integrációját segíteni. Svédországban a drámavezetők egy stockholmi középiskola (*Huddinge gymnasiet*) speciális tagozatának tanáraival dolgoznak

A projekt az Erasmus+ Stratégiai Partnerségek Program keretében és finanszírozásában valósult meg, 15 hónapon keresztül. A konzorcium vezetője a Magyar Pszichodráma Egyesület volt.³

Résztvevők:

A Magyar Pszichodráma Egyesület⁴ hivatalos partnere az EMMI Budapesti Javítóintézete. A Budapesti Javítóintézet az EMMI három másik intézményét is bevonta a programba, így csatlakozott: az Aszódi Javítóintézet, a Rákospalotai Javítóintézet és Központi Speciális Gyermekotthon, illetve az Esztergomi Speciális Gyermekotthon.

A felsorolt intézmények hét fő munkatársa⁵ vett részt a projektben, mint stábtagnak.

A projekt első sorban nemzetközi tudásmegosztásról és helyi fejlesztésekről szólt. Nem csak az Európában már létező szociodráma curriculumok és jó gyakorlatok megismerése, átadása volt a projekt elsődleges célja, hanem azoknak a zárt intézményi igényeknek a feltérképezése is, ahol a módszer implementációja a projekt által megvalósulhatott.

Javítóintézeti munkatársakból álló projektrésztvevők folyamatos helyi tréningeken, valamint három nemzetközi szociodráma tréningen⁶ (Lisszabon 2017. január, Thessaloniki 2017. május, és Budapest 2017. szeptember) vehettek részt. Míg a helyi tréningek a javítóintézetek és speciális gyermekotthon terepspecifikumainak feltérképezését, valamint dramatisztika és zárt intézményi szakemberek közös gondolkodását jelentette, a partnerországokban megvalósult tréningek az ott folyó helyi munkára épültek és azok tapasztalatait, kérdésfeltevéseit dolgozták fel.

3.1.2.1. Szociodramatikus szupervízió

A P.E.R.F.O.R.M.E.R.S. projekt keretei között, a helyi tréningeken kidolgozásra került a „szociodramatikus szupervízió”, amelynek lényege, hogy intézményi kérdéseket, nehézségeket, konfliktusokat (személyes problémáik feltárása nélkül) közösségileg dolgozzák fel a munkatársak, miközben szakmai közösségük megerősödik.

együtt.

A portugál pszichodráma társaság (*Sociedade Portuguesa de Psicodrama*) az egyetlen a partnerek között, ahol a szociodráma autonóm képzési területként, önálló curriculummal van jelen. Stábjuk Lisszabon egy külvárosi „gettójának” fiataljaival dolgozó, helyben elsősorban szociális feladatokat ellátó szervezettel (NOS) működik együtt.

³ Projektvezető: *Dr. Fedor Béla*. Szakmai vezető: *Teszary Judith*. Projekt koordinátor: *Horváth Kata*. Javítóintézeti projekt koordinátor: *Pados Eszter*.

⁴ Az Magyar Pszichodráma Egyesület stáb tagjai: *Blaskó Ágnes, Fedor Béla, Horváth Kata, Juhacsek Petra, Kocsi Andrea, Molnár Erika, Pados Eszter, Pintér Gábor*.

⁵ *Gergely Judit, Kerényi Norman, Kövesi Johanna, Lipka Péter, Temesi Dóra, Vízvári Fanni*.

⁶ A nemzetközi tréning beszámolója a [bpjavito.hu](http://www.bpjavito.hu/?page_id=792) (http://www.bpjavito.hu/?page_id=792) oldalon olvashatóak.

A visszajelzések alapján, a szakemberek rendkívül hasznosnak ítélték meg ezeket az alkalmakat, mivel rendszerszintű szupervíziós támogatásra nincsen lehetőségük. Az alkalmak célja között szerepelt tesztelni a dráma módszerének terep-specifikus körülményekhez való adaptálásának lehetőségét. Közös gondolkodtak zárt intézményi szakemberek a dráma alkalmazhatóságainak nehézségeiről, sajátosságairól is.

2017. szeptember 29-én, a Kutatók Éjszakáján, a BME Kommunikáció és Szociológia tanszéke együttműködésben a Budapesti Javítóintézettel eseményt szervezett. A „Lebilincselő Lojalitás a Budapesti javítóintézetben – avagy akciókutatás szociodramával” című esemény került megrendezésre, amely egyben a projekt disszeminációs eseménye is volt. Ez az alkalom lehetőséget teremtett arra, hogy az intézményben folyó szociodramatikus munkát a tágabb szakmai, tudományos, valamint laikus hallgatóság számára is láthatóvá tegye az intézmény.⁷

A szociodramatikus szupervízió pontos lépéseinek kidolgozása és adaptálása az egyes terepeken jelenleg is zajlik.

A nemzetközi szociodráma projekt lehetőséget teremt arra, hogy a hazai intézmények munkatársai közösen gondolkodhassanak mindennapi kihívásaikról, tapasztalatot szerezhessenek a szociodráma specifikumairól és új, dramatikus gyakorlatokat tanulhassanak, amivel bővíthet módszertani eszköztáruk. A projekt folyamatában kialakult, élő együttműködés a Magyar Pszichodráma Egyesület szakembereivel olyan szakmai közeget nyújthat a javítóintézeti munkatársaknak, ahol kitágítva perspektívájukat közösen gondolkodhatnak saját és rendszerszintű kérdéseikről is. A szociodráma módszer adekvátan képes reagálni az intézményspecifikus kérdésekre, segítheti a munkatársakat mindennapi nehézségeik megoldásában, és a fiatalokkal való munkában is alkalmazható.

Jelenleg a fent említett szervezetek egy hosszabbtávú együttműködés kidolgozását végzik.

Kitekintés

„Ezt a programot az a felismerés hívta életre, hogy az önismereti és terápiás pszichodráma folyamatokból gyakran kimarad, vagy bennük marginális szerepet kap, azon társadalmi, történeti szituációknak, intézményi valóságoknak a „felállítása”, elemzése, amelyek az interperszonális kapcsolatok és intrapszichés folyamatok hátterét, keretét, feltételét jelentik. A

⁷A szociodramatikus szupervízió Kutatók Éjszakáján való szemléltetéséről készült beszámoló a [bpjavito.hu](http://www.bpjavito.hu/?page_id=792) (http://www.bpjavito.hu/?page_id=792) oldalon olvasható.

szociodráma, amely a szerepek társadalmi aspektusával foglalkozik a morenoi hagyományon belül, sokkal kisebb hangsúlyt kap a tudományos-módszertani gondolkodásban illetve a képzésben, mint azt jelentősége indokolná. Ez egész Európában így van, Magyarországon pedig fokozottan igaz, hogy a szakemberek a drámával szinte kizárólag pszichoterápiás, önismereti eszközként dolgoznak.

A program elindítása mellett szólt az a belátás is, hogy a pszichodráma alkalmazása bizonyos körülmények között lehetetlen vagy kontraindikált, viszont a szociodráma adekvát és érvényes módszer lehet ezekben a kontextusokban. Vagyis egy (európai) szociodráma módszertan és képzési sztenderd szisztematikus, alkalmazási terület specifikus kidolgozása és intézményi implementációjának biztosítása lehetőséget teremt arra, hogy a dráma hozzáférhetővé váljon olyan gyakran sérülékeny, marginalizált társadalmi csoportok számára is, akikhez egyébként ez a módszer soha nem jutna el.”⁸

A fent említett szociodráma projekt tehát, intézményes jó gyakorlat beépülését szolgálja, mivel:

- Egy európai fejlesztés részeként jött létre,
- Intézményszintű változások elérését célozza,
- Rendszerszintű hiány pótlására kínál megoldási lehetőséget (szupervízió kérdése),
- Egy terepspecifikus módszer kidolgozását és adaptálását teszi lehetővé,
- Nem külsődleges, hanem valódi intézményi problémákra reagál a módszer,
- Szakmai párbeszéd és közös gondolkodás elindítását teszi lehetővé társintézmények szakemberei között.

3.1.3. TÁRSASJÁTÉK PEDAGÓGIAI MŰHELY

„Többet megtudhatsz másokról egy óra játék, mint egy év beszélgetés alatt.” (Platón)

Szakmai munkánk során folyamatosan keressük azokat a tevékenységi formákat, foglalkozási lehetőségeket, amelyek növendékeink életkorához és képességeikhez igazodva újszerű módon biztosítják fejlesztésüket, felzárkóztatásukat, személyiségfejlesztésüket. Ismerve növendékeink kudarcokkal terhelt előéletét, sikertelen iskolai pályafutását olyan programban gondolkodtunk, ami fejleszti a fiatal személyiségét, ugyanakkor segít számára leküzdeni képességbeli hiányosságait is. 2016-ban felvettük a kapcsolatot a Gémklub játékfejlesztőivel, akik bemutató játékfoglalkozást tartottak növendékeink és a nevelőink

⁸ Blaskó, Á. – Horváth, K. – Pados, E.: *Társadalmi felelősség, módszer, aktivizálás. Szociodráma Európában hátrányos helyzetű fiatalokkal és segítőikkel*. In: Pszichodráma, A Magyar Pszichodráma Egyesület folyóirata, 2017. ősz

számára egyaránt. A foglalkozás nagyon sikeres volt, a fiatalok várták a folytatást. Így jutottunk el a társasjáték foglalkozás tervezett, előkészített foglalkozásszerű bevezetéséhez. A társasjáték egy indirekt módszer, ahol a tanulás látens formában van jelen, a fiatal észre sem veszi és fejlődik. Mindemellett számos kompetencia-területet fejlesztését is segíti. Ezek: a kognitív területek, matematikai-logikai képességek, kommunikáció, attól függően melyik játékokkal játszunk. A klasszikus stratégiai és táblajátékok leginkább a kognitív képességeket fejlesztik, ezek mellett beépítjük az olyan játékokat, amelyek a kommunikációra építenek, ahol egymásra kell hangolódni vagy kifejezetten együtt kell működni egy közös cél érdekében. Sok játékunk teret ad a kreativitásnak, a képi és fogalmi asszociációknak, sok játékban kell számolni, esetleg beszélni, meggyőzni a másikat, kooperálni, stb.. Arra törekszünk, hogy minél változatosabb játékokkal ismertessünk meg fiataljainkat, hogy több területet is bevonjunk a fejlesztésbe, illetve hogy ki-ki megtalálhassa azt, ami neki tetszik, amivel a legszívesebben játszik.

Cél a különböző részképességek fejlesztése a folyamatos sikerélmény megszerzése. A logikai gondolkodás, a versenyszellem fejlesztése, tehetségek azonosítása, a fiatalok értelmi képességének fejlesztése, a társas élet, a szociabilitás erősítése, a rendszeres megmértetés, versenyzés. A táblajátékok a logikai gondolkodás fejlesztése mellett kitartásra, küzdésre, tiszteletre is megtanítja a fiúkat.

A foglalkozások tematikáját úgy állítottuk össze, hogy minden hónapban a csoportok egyéni szükségletei álljanak a fejlesztendő területek középpontjában.

Fejlesztendő képességek:

- előrelátás: a pillanatnyi lehetőségek és fenyegetések irányvonalainak érzékelési képessége
- jövőképzés: a reális jövőkép megfogalmazásának képessége
- rendszerben való gondolkodás: érzékszervi ismeretek egymáshoz kapcsolásának, egységesítésének képessége
- társas kapcsolat:
 - a testbeszéd megértésének képessége
 - a nyelvi társalgás képessége
 - az együttérzés képessége (a személyiséget ösztönző elemek - felismerése, megértése)
 - segítőkészség
 - a segítségkérés képessége
 - vezetői képesség

- mérlegelés
- az értékelismerés, értékbecslés képessége
- döntésképeség.

A Társasjáték Pedagógiai Műhely induló társasjáték készlete: sakk, dáma, malom, dominó, Marokkó, Monopoly, Scrabble, Dixit, Gazdálkodj okosan!, Jange, Honfoglaló, Puzzle, Memori, Színvilág, Tanagram, Activity, Dobble, Virágkertész.

Induló társasjáték készletünket két alkalommal 2017-ben és 2018-ban is kibővítettük, lehetőségünk volt újabb játékok vásárlására, így a klasszikus táblajátékok mellet Splendor, Catan, stratégiai játékok, Sárkánytojás, Jungle Speed, Színdominó, logikai gondolkodást fejlesztő játékok beszerzésére is sor került. A foglalkozások tapasztalatai azt mutatják, hogy sokszor szükséges olyan játékok bevonása is, amit ketten, illetve egyénileg is játszhatnak a fiatalok. Így Torpedó, Amőba, Gombfoci, Memori, Identity, Bingo, Colorful Cabin játékokkal bővítettük a játékkínálatot.

A megfelelően kiválasztott játékok a kellemes időtöltés mellett nemcsak a személyiségfejlesztésben nyújtanak segítséget, hanem a személyiség eredményes és hatékony fejlesztését is lehetővé teszik.

A délutáni órarendbe beépítetten minden csoport heti egyszer, 45 perces időtartamban vesz részt játékfoglalkozáson, a nevelők felügyeletével. Ezen túlmenően, a társasjátékot bevonjuk a szabadidős foglalkozások körébe is. A csütörtöki projektnapok keretében játékdélutánokat szervezünk, amikor egy fejlesztési területre koncentrálnak játékokkal játszhatnak növendékeink. (pl. figyelemfejlesztő játékdélután Junggle Speed, Dobble, Identity játékokkal, memóriafejlesztő játékdélután, Memori kártyák, Activity, logikai gondolkodást fejlesztő játékdélután Sárkánytojás, Virágkertész, Színdominó Sakk, Malom társas kapcsolatokat fejlesztő stratégiai játékdélután, Splendor, Catan, Honfoglaló).

A foglalkozásokat több éves szakmai gyakorlattal rendelkező, szociálpedagógus végzettségű nevelő vezeti. Az intézet nevelési szakmai vezetője (gyógypedagógus) koordinálja és szakmailag irányítja a Társasjáték Pedagógiai Műhely tevékenységét, ami kiterjed a foglalkozások tartalmi összeállítására, játéktár bővítésére, szakmai eredményesség mérésére, eredmények szakmai fórumokon való megosztására.

A Társasjáték Pedagógiai Műhely új tevékenységi forma a javítóintézeti tevékenységrepertoárban, mindössze egy év telt el a bevezetése óta. A növendékek körében egyértelműen sikeres a foglalkozás, élvezik a játékot, várják a következő órát. Észre sem

veszik, és indirekt módon tanulnak, könnyebbé válik számukra az iskolai beilleszkedés, tanulmányi munka. A foglalkozásokon együttesen vesz részt növendék és nevelő, így a közös játék lehetőséget biztosít egy újfajta növendék-nevelő kapcsolatra, amelynek alapja a közösen megélt játék öröme. Az elmúlt időszak tapasztalatai azt mutatják, hogy a Társasjáték Pedagógiai Műhely egy jól alkalmazható gyakorlat, ahol a fiatalok részéről nincs unalom és opponálás, viszont van érdeklődés és játékos tanulás. A pozitív eredmények és visszajelzések alapján a tevékenységforma további új elemekkel való kiegészítését illetve a foglalkozások időkeretének a bővítését tervezzük.

Emberi Erőforrások Minisztériuma Aszódi Javítóintézet, Általános Iskola, Szakiskola és Speciális Szakiskola

3.1.4. AZ EGÉSZSÉGNEVELÉS TERVEZÉSE AZ ASZÓDI JAVÍTÓINTÉZETBEN

Általános alapfogalmak

Az egészség a WHO meghatározása szerint: „Az egészség a teljes fizikai, szellemi és társadalmi jólét állapota és nem csupán a betegség és képességsökkenés hiánya.”

Tágabb értelemben az egészség tartalék erőt, tartalék energiát, ellenálló képességet is jelent, az élet során jelentkező fertőzések, betegségek, fizikai, szellemi terhelések káros visszahatás nélküli elviselésére.

Az egészségnevelés társadalmilag meghatározott. Tükrözi az adott társadalomnak az egészség megvédésére vonatkozó törekvéseit. Egyaránt szolgál társadalmi és gazdasági célokat is. Fogalma: „Az egészségnevelés olyan változatos, kommunikációs formákat használó, tudatosan létrehozott tanulási lehetőségek összessége, amely az egészséggel kapcsolatos ismereteket, tudást és életkészségeket bővíti az egyén és a közösség egészségének előmozdítása érdekében. (WHO)

Az egészségnevelés célja az egészségkultúráltság kialakítása, s ezzel az egyén alkalmassá tétele arra, hogy egészségével kapcsolatos szükségleteit önmaga kielégítse. Az egészségnevelés személyiségre irányul.

Feladata

Az emberek tudatos és felelősségteljes magatartásának kialakítására irányul, sokoldalú nevelőtevékenység. Ez magába foglalja az ismeretek átadását, az egészségi jártasságok, készségek, szokások kialakítását. Fontos, hogy az egyén beépítse ezeket.

Területei

Szomatikus

- Higiénias nevelés
- Betegségek elkerülése
- Baleset megelőzés
- Elsősegélynyújtás
- Táplálkozás
- Önvizsgálat, önszűrés

Pszichés

- Egészséges életvezetés (napirend, életrend)
- Stressz elhárítás
- Érzelmi nevelés
- Akarati nevelés
- Relaxáció

Szociálhigiénés

- Kedvező társas miliő
- Kommunikációs nevelés
- Szociális háló

Az Aszódi Javítóintézetben mintegy 100-120, zömében 14-18 éves fiú nevelése, oktatása zajlik, akik különböző időtartamú bírósági ítéletüket töltik. Tehát az intézményünk nagy létszámú tinédzser fiú élettere, akiknek a gondozása, nevelése, a nap 24 órájában, különböző nevelési szintereken történik (iskola, foglalkoztató műhelyek, otthoncsoportok, speciális csoportok).

Ezeket figyelembe véve intézetünkben, az egészség védelme érdekében elengedhetetlen fontosságú, kötelezően betartandó feladat az egészségnevelés minden területének komplex és következetes alkalmazása. Az egészségnevelés valamilyen formája jelen kell, hogy legyen minden nevelési szintén.

Az egészségnevelési feladatok tervezése és végrehajtása

Folyamatosan betartandó, többek között az egészség védelmét is szolgáló alapvető szabályrendszert tartalmazza:

- A „javítóintézetek rendtartásról” szóló 1/2015. (1.14) EMMI rendelet fejezetei
- A szervezeti és működési szabályzat (SZMSZ)
- Az intézet szakmai programja
- És az otthoncsoportok pedagógiai programja

Az egészségnevelésre vonatkozó tervezési feladatok

- Napi tervek, általános szabályrendszer
- Heti tervek
- Havi foglalkozási tervek
- Éves oktatási-, pedagógiai- és rendezvényterv

Az intézetünkbe kerülő növendék először a befogadó csoportban találkozik az egészségnevelés rendszerével, az egészséges életmóddal kapcsolatos ismeretekkel, jogokkal, kötelezettségekkel.

Egészségügyi és pszichológiai diagnosztika és szűrővizsgálatok elvégzése után történik az egyéni pedagógiai feladatok, szükség esetén a speciális egészségügyi vagy nevelési feladatok meghatározása.

A vizsgálatok eredménye arra is rámutathat, hogy milyen hiányosságok vannak fiatalok szomatikus, vagy pszichés fejlettségében, illetve, hogy ezeket milyen terápiás és nevelési módszerekkel lehet orvosolni.

Növendékeink a Befogadó csoportban eltöltött kb. egy hónap alatt elsajátított ismeretekkel megerősödve kerülnek az otthoncsoportokba, ahol a csoport pedagógiai programja szerint folytatódik a további nevelés és ezen belül az egészségnevelés is.

Napi feladatok

Minden nevelési szintéren fontos és folyamatos feladat a környezet tisztántartása, az egyéni ápoltságra való figyelem, az időjárásnak, hőmérsékletnek megfelelő öltözködés.

Az intézet biztosítja a növendék számára a kulturált elhelyezést, a tisztálkodáshoz és a környezetük tisztántartásához szükséges eszközöket, minden évszaknak megfelelő ruházatot, a ruházat mosását, az egészséges, életkoruknak megfelelő étkezést.

Az egészségnevelés további nem kevésbé fontos feladata, munkavégzéskor a baleset- és munkavédelmi szabályok megismertetése és betartatása, betartása.

Szintén az egészségneveléshez tartozik a napirendben meghatározott teendők betartásával a rendszeres életvitelre való szoktatás, szabadidő, sport tevékenység, pihenés biztosítása, továbbá a humánus, udvarias magatartás felnőtt-, növendék kapcsolatban.

A nevelői munka legfontosabb módszerei e területen is elsősorban a személyes példamutatás, a megfelelő követelményszint támasztása, rendszeresség, illetve a következetesség.

Tekintettel arra, hogy növendékeink a legkülönbözőbb életterekből érkeznek, a tisztaságot, egyéni ápoltságot nem csak biztosítani kell, hanem meg is kell követelni (pl. van olyan növendék, aki még életében nem mosott fogat, vagy akinek a WC használatával kapcsolatban vannak problémái).

A tisztaság, egyéni ápoltság hiányosságaival kapcsolatos észrevételeket, utasításokat sosem szabad úgy megtenni, hogy ezzel a növendéket a csoport előtt megalázzuk, megszégyenítsük. Azonban az egyéni beszélgetések során, mindenképpen meg kell értetni, hogy az ápolatlanság milyen egyéni és közösségi kockázattal jár.

Heti feladatok tervezése

A heti ciklikusságban végzendő nevelési feladatok tervezését foglalja magába.

Ezek közé tartozik az iskolai foglalkozások heti órarendje. Növendékeink az iskolai oktatás rendszerében az egészségneveléssel elsősorban a természetismeret órákon találkoznak.

Mivel iskolánkban az oktatás csökkentett óraszámú, esti rendszerű képzés alapján zajlik, így a testnevelési és sportfoglalkozásokat külön, délutáni foglalkozás keretében tervezzük. Ennek megfelelően, kötelező jelleggel heti két alkalommal csoportbontásokban testnevelést, illetve a hét többi napján szabadidősport jelleggel, lehetőleg mindennap, játékos sporttevékenységeket tervezünk. A testnevelések testnevelő tanár, a sportfoglalkozások nevelőtanár segítségével zajlanak.

Délutáni programként heti két alkalommal úgynevezett „tematikus beszélgetés” nevű csoportfoglalkozásokat tervezünk, melyek témája túlnyomó részben az egészségnevelés valamely területe (egyéni higiéné, egészséges életmód, betegségek elkerülése, baleset megelőzés, elsősegélynyújtás, táplálkozás, magatartási szabályok, közösségi élet szabályai stb.). Sajnos a már meglévő káros szenvedélyekkel kapcsolatos statisztikák arra mutatnak, hogy kiemelt területnek kell tekintenünk a különböző drogproblémákat.

A testi (szomatikus) egészség védelme és fenntartása mellett, hasonlóan fontos a lélek (psziché) „karbantartása” a személyiség fejlesztése.

Ezen a területen is jól működik az intézetünk egészségnevelési rendszere.

A csoport minden tagja, heti beosztás alapján hetente egyszer pszichológusi beszélgetésen vesz részt, függetlenül attól, hogy van-e éppen lelki problémája, vagy nincs.

Krízishelyzet esetén, - a heti beosztást rugalmasan alkalmazva – a problémás gyermek természetesen előnyt élvez.

Pszichológus kollégáink nem csak az egyéni pszichés problémák orvoslásában, hanem a csoportfoglalkozások levezetésével, a csoport összekovácsolásával is, és a közösségi élet feszültségeinek oldásában is jelentős segítséget nyújtanak. Pszichológusi csoportfoglalkozást hetente egy alkalommal tervezünk.

Intézetünkben az egészségnevelési feladatokat, az általános nevelési tevékenységünkbe integrálva, az alapfunkcióktól elválaszthatatlanul, a pedagógia számos eszközének felhasználásával működtetjük.

A megfelelő követelménytámasztás mellett, lehetőleg szórakoztató, könnyen tanulható módon igyekszünk készségszintre fejleszteni növendékeink ez irányú elméleti és gyakorlati ismereteit. Célunk, hogy az egészséges életmód nem csak az intézet falain belül, hanem az elbocsátás utáni, otthoni környezetben is legyen természetes igény és akár terjedjen is.

3.1.5. MUNKAÁLLALÁSI TANÁCSADÁS, MUNKAERŐ-PIACI ISMERETEK ÉS ÁLLÁSKERESÉSI TECHNIKÁK⁹

A foglalkozás típusa

Tanácsadás, (counselling) támogató konzultáció, iránymutatás és elméleti ismeretátadás, készségfejlesztés, illetve gyakorlati munka csoportfoglalkozás keretében.

A foglalkozás témái

Alapvető munkaerő-piaci ismeretek. Aktív és passzív álláskeresési technikák. Önéletrajz és motivációs levél írása. Hivatalos levelezés és ügyintézés formája.

A foglalkozás időkerete: 45 perc/foglalkozás/1 alkalom

A foglalkozás megvalósítási kerete

Egy alkalom/3-4 fő

⁹ A Nonprofit Alapítvány által 2005. évben kidolgozott és akkreditált képzési program alapján az Állás-Pont Munkaorientációs és Képességfejlesztő Centrum hajléktalanok, valamint más hátrányos helyzetű társadalmi csoportok számára a HEFOP 2.3.2 program támogatásával létrejött kiadványa felhasználásával készült.

Szerzők: DR. BODOR GYÖRGY - GYERGYÓI ILDIKÓ - KOVÁCS ILDIKÓ - LÉVAY CSABA - PAP JUDIT

Több foglalkozás első része, mely egy folyamat első állomásaként valósul meg.

A foglalkozásban részt vevő ellátottak jellemzői

Intézetünkben javítóintézeti nevelését töltő, olyan fiatalok vesznek részt a foglalkozáson, akik szakiskolánkban a már meglévő 8. osztályra épülő szakmai képzésben vesznek részt vagy sikeres vizsgát tettek. Szándékaik szerint megszerzett tudásukat hasznosítva szeretnének munkába állni. Megítélésünk szerint önálló életvitelre alkalmasak, magatartásuk, együttműködésük jelentősen javult és reális jövőképpel rendelkeznek.

A foglalkozás céljának megvalósulása érdekében bevonandó személyek, segítők

A foglalkozást csoportos tanácsadás keretében valósítjuk meg. Az ismeretátadás szakmai tanulóinkkal összefüggésben történik. Ehhez az iskolavezető, a szakmai oktató és csoportnevelő kollégák közvetett segítségét kérjük és vesszük igénybe.

A foglalkozás módszere:

A munkavállalási tanácsadás előtt átnézzük a résztvevő fiatalok előzményi anyagát (környezettanulmány, nevelői vélemények, osztályfőnöki vélemény, stb.) és az esetleg birtokunkba jutott egyéb háttérinformációkat. A növendékek szűkebb-tágabb otthoni környezetében fellelhető támogató és hátráltató tényezőket is elemezve súlyozhatunk egy-egy témakört. Megállapodást kötünk a keretekről és az együttműködésről. A foglalkozás során végig támogatóan segítjük a feladatok megoldását.

A módszerek tekintetében a következő elemeket alkalmazzuk: ismeretátadás, egyéni munka, irányított beszélgetés, aktív ötletgyűjtés.

A foglalkozás célja és feladatrendszere

A foglalkozás célja, hogy a fiatalok leküzdve a hozott hátrányaikat, előtérbe helyezték erősségeiket és fenntartva a motiváltságukat konkrét önálló problémamegoldásra készítsük őket. Ismereteik jelentősen bővüljenek, számukra új magatartásformák elsajátítására való képességeiket fejlesszük, valamint sikeres munkába állásukat elősegítsük.

Az együttműködés elősegítése

A foglalkozás során ügyelnünk kell a nyugodt, kiegyensúlyozott légkör biztosítására. A fejlesztés során figyelembe vesszük a növendékek egyéni sajátosságait és szükségleteit. A résztvevő növendékeket az aktív részvételre serkentjük, kreativitást igénylő feladatokkal

tartjuk fenn érdeklődésüket és figyelmüket. Közösén felhasználjuk az internet adta célszerű lehetőségeket. Tevékenységünket megpróbáljuk a modellkövetésre építeni a növendékekre reflektálva. A foglalkozás során tekintettel vagyunk a fiatalok adott kognitív és emocionális állapotára. Frusztrációcsökkentő levezető kérdésekkel is operálunk a lehetséges feszültségek oldására. Bizonyos feladatok megoldására irányított pozitív „vitára” serkentjük őket.

A fejlesztendő attitűd, készségek és képességek

Önállóan is képesek legyenek optimálisan reagálni a feladatokra, és attraktívan, kreatívan próbálják az egyéni képességeiknek megfelelő szinten azt megoldani. A meglévő készségeiket maximálisan használják fel a problémamegoldáskor. Emellett a koncentrációjuk fókuszálását és az egyéni mellett a csoportos feladatmegoldásra való készségüket is szeretnénk továbbfejleszteni. Ismeretanyagukat bővíteni kívánjuk a munka világát illetően. Céltudatosságukat, önismeretüket, önértékelésüket és szövegértésüket szeretnénk nagymértékben javítani a foglalkozás során. Írásbeli és szóbeli kommunikációjuk is fejlesztésre kerül.

Átadandó ismeretek

Fő célkitűzésnek megfelelően, a sikeres munkába állás megoldására kell koncentráltan megtalálni a válaszokat.

Önismeretüket mindenképpen fejleszteni kell. A pozitív önértékelésüket növelni szükséges. Lényeges, hogy meg tudjanak a jövőben oldani számukra jelenleg megoldhatatlannak tűnő komplexebb álláskeresési feladatokat is. Ehhez a megfelelő technikákat alkalmazni tudják. Sikeresen el tudjanak majd ennek megfelelően helyezkedni.

Az átadandó ismeretek tekintetében meg kell ismerniük az alapvető, - a jogszabályok szerinti - munkaerőpiacon használatos kifejezéseket. Hivatalos levél, önéletrajz megfogalmazása tartalmi elemei, stilisztikai elvárásainak megismerése is adekvát kell, legyen a részükről a foglalkozás végén. A hivatalos eljárások folyamatát, annak megindítását és végkimenetelének feltételeit is ismerniük kellene. Kikkel kell majd együttműködni. Határidők betartása. Milyen nem várt események léphetnek fel a folyamatban. Mik a jogaik és kötelezettségeik a munkaadókkal szemben. Alapvető és egyszerűen világos vállalkozási és adóügyi ismereteket is szeretnék átadni.

Elérendő fejlesztési szint

Legalább alapkészség szintjén tudják adaptálni a tanácsadás során elhangzottakat és gyakorlati tapasztalataik révén is azt önállóan abszolválni képesek legyenek.

A résztvevők pszicho-szociális szükségletei megfelelően realizálódnak. Pozitív személyiségfejlesztést érünk el náluk. Konfliktustűrő képességük javuljon. Tudjanak megfelelően együttműködni és a kommunikációs készségük is fejlődjön. Ennek köszönhetően a reszocializációjuk sikeresen megvalósuljon.

A foglalkozás során történő esetleges feszültségoldás megvalósítása

Leghatékonyabb feszültségoldást, a konzultatív levezető beszélgetések segíthetik elő. Igény szerint kisebb szünetet tartunk a feladatok közt és ez alatt kötetlenebb, de irányított kommunikációt folytatunk velük. Ezáltal kibillentjük egy kis időre őket a foglalkozási keretek közé szorított környezetből. Személyes (modellértékű) élményanyagot is előhozhatunk szükség esetén a gondolkodást serkentő megoldásra. Majd frissen, újra folytatjuk egy új témarésszel indítva. Ha mégis elkerülhetetlenül szükségessé válik, konfliktuskezelő technikát alkalmazunk.

A foglalkozás során felhasznált segédanyagok:

Interneten az online felületen elérhető információs oldalak. A hivatalos levélformátum és önéletrajz sablonok.(*M.OfficeWord*) Online Ügyfélkapu használata.(www.magyarorszag.hu).

A foglalkozás során használt munkalapok, kérdőív. Flip-chart tábla használata.

A foglalkozás során kiadandó feladatok

Kérdőíven értékeljék, hogy milyen elvárásaik vannak az optimális állással kapcsolatban. Minden résztvevő szerkeszt magáról egy álláskereső hirdetést. Állásinformációk szerzésének módjai és összehasonlítása. Önéletrajz minták megismerése és egy saját önéletrajz illetve motivációs levél megírása. Hivatalos levél megszerkesztése. Hivatali ügyintézés és az Ügyfélkapu használata. Munkaerőpiaccal, adózással és vállalkozással kapcsolatos kérdések és válaszok.

Az elégedettségmérés módszere

A fiatal direkt visszajelzése adja az elégedettség mérést. Verbális úton történő visszacsatolás formájában. A külső szereplők szintén ilyen alapon értékelik a folyamatot.

A foglalkozás tárgyi és környezeti feltételei

A foglalkozás megvalósításához megfelelő eszközpark áll rendelkezésre a javítóintézet iskolai szaktantermében. Interaktív táblát is tudunk használni. Az interneteléréssel rendelkezünk.

A foglalkozás során felhasznált segédanyagokkal el vagyunk látva. Az eszközök megvannak.

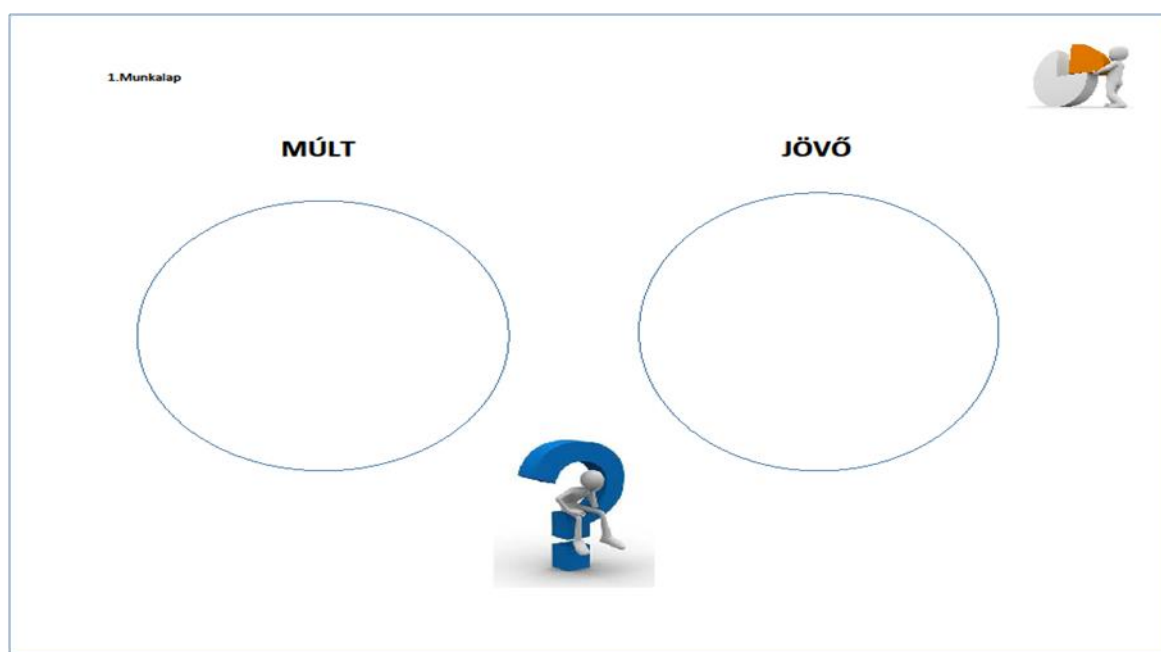
A nyugodt légkörű tanácsadás biztosított. A kollégák együttműködőek és segítőkészek.

A foglalkozás illeszkedése az egyéb fejlesztési területekhez, célokhoz

Az utógondozó által megtartott foglalkozás a javítóintézeti nevelési terület végpontjához kapcsolódik. A reszocializáció sikere révén a bűnismétlés redukálódik, így a célok teljesülnek. A pszichés személyiségfejlesztést is támogatja. A szocializációs szint nő. Az önálló életvezetés és a normakövetés javul. A probléma és konfliktuskezelés hatékonyabbá válik. Esélyt kapnak az új, biztonságos életkezdéshez. Más emberekkel megfelelő kifejezőképességgel tudnak kommunikálni.

A foglalkozás révén a szociális deprivációjuk csökkenhet. Pozitív diszkrimináció hatása a leendő lakóhelyi közösség befogadóképességét is növeli. A munkahelyre való beilleszkedést nagymértékben elősegítik a foglalkozás által szerzett ismereteik. Kevésbé kerülhetnek ezáltal a „periférikusnak ítélt” közmunkaprogramba és reálisabb életterveiket is bátrabban és magabiztosabban meg tudják majd valósítani, esetleg külföldön is próbálkozhatnak munkavállalással.

Mellékletek

2. munkalap

AZ OPTIMÁLIS MUNKAHELY

Szemponatok	Válasz	Rangsor (1-5-ig)
Munkakör		
Munkabér		
Cafetéria, egyéb juttatások		
Fizetés gyakorisága		
Távolság a lakóhelytől		
Cég mérete		
Munkatársak, közösség		
Munkaszerződés		
Munkaidő		
Alkalmi vagy folyamatos		
Állami vagy magáncég		
Hazai vagy külföldi		

3. munkalap

Célállás mérleg

A munka jellege

Juttatások

Munkakörülmények

Elvárásaim

Képzettség

Gyakorlat

Kompetenciák

Jellemzőim

4. munkalap

Ismerősök rendszerezését segítő táblázat („kapcsolati tőke”)

Kitől lehet érdeklődni?	Név, elérhetőség 	Állásinformációk, ötletek
Család, rokonok		
Korábbi munkatársak		
Ismerősök		
Osztálytársak, tanárok		
Lakótársak		
Sport és szabadidős társak		
Kulturális, vallási események résztvevői		
Szociális munkások, utógondozó, pártfogó felügyelő, családgondozó		
Gondozási hely (gyám, nevelőszülő)		
Intézmények: Polgármesteri Hivatal, Fogl.Hiv.		

5. munkalap

Szempontrendszer a hirdetések elemzéséhez:

A hirdetésekben megkeresendő lényeges információk:

- Munka jellege
- Szükséges képesítés/végzettség
- Szükséges gyakorlat
- Bérezés
- Jelentkezés pontos helye
- Jelentkezés időpontja
- Munkavégzés helye
- Munkaidő
- Hirdető cég neve
- Hirdető cég elérhetősége
- Kapcsolattartó neve
- Egyéb információk

Hirdetések elemzése

Tanácsadó cég kéreplőkkel végzettséggel, jó kommunikatív készséggel rendelkező munkatársakat keres. Szakmai gyakorlati elm. szükséges, kiemelt kereset, biztos egzisztencia, stabil háttér. Jelentkezés személyesen, delevélküldéssel 9-11 között VL. nev. Áradt u. 4. Székhelyénél.	A "Héber" Holding Rt. Pestútfőn telephelyre gyakorlatilag rendelkezéskész vállalatokat is tárgyaloztat. Keres hűtőt, műanyag munkatársat, Szakmai önéletrajzokat kérjük az alábbi faxszáma leadni szíveskedjétek: 06-1-297-7845	Nyá, mellé állatokat szerető párt keresek. Mára pelletti bányára beulakázási, vállany van. Tel.: 432-7777 délutánorként.
II. körűre azonos vállalkozás bővítéséhez szükséges teljes szakmai körös szakmai beépítéssel, nemcsak a 6-8 évesre. Jogiellátás szükséges. Bővebb megismerés esetén 362-4574, 06-30-457-83-96	Komposztokat és burkolókat, segédmunkásokat keresek XX. kerületi munkára. Munkaidő: 7-17 óráig. Fizetés kététhetente. Előleg lehetőség. Szakemberek: 6000 Ft, segédmunkások: 3500 Ft. 06-20-457-8971	Épületgépészeti Kft. mag-s kereseti lehetőséggel, keres fiz-, gáz-, központi fűtés szerelőket vagy komplett brigádokat. Belső: ügyvezető és más. 3 éves gyakorlat. Cím: Techo-Rond Kft. 1011, Bp. Mátyáshegyi út 20. Tel.: 039-78-06 Jelentkezési lehetőségek telefonon minden nap 8-13 óráig
Ötthonra végezhető munkák. Jóllehető munkaidő. Több mint 300 állásajánlat között választhat, megismerés, válaszborítékot igényel. Form. 2023. 01. 24.	Váci utcában 30 m. alatt működő 10 szobás apartmanokba keresünk átlagosan kelles, családok magányos lakókat. Jelentkezés személyesen, hétköznap 10-18 óráig Kovács Andrásnál	Gazdálkodási szolgálatok szakkönyvtárának rendeltetési körében vállalkozók, átlagos fizetésűek, vállalkozók. Fizetés megállapításra van. Tel.: 06-30-9887-321 (P. 09-2000) Működ.
Takarítónői keresünk délutáni munkára (14-11 óráig) Tel.: 06-20-987-6555	Biztonsági őr munká, jó fizetéssel, vicéteknek szálláslehetőség is megoldható! Tel.: 06-81-333-211, éjjel-nappal	Vannak keresni magánvállalkozók WC kezelő állásra már nemkerül kereset. Nem csak lakóházakban, hanem munkahelyek, csak hosszú távra gondolkodókat keresek. 06-20-457-78-95
Dr. Mungó Kórház Férőlelt keres 1 aneszteziológust, 1 főnővér, 2 műtősegédet, 1 segédápolót. Fizetés a közalkalmazotti bértáblázat szerint, bővebb információkat szívesen tudunk biztosítani. Jelentkezés személyesen Dr. Munkóczy György igazgatónál 09-11 óra között. Vátház, Kórház köz. t-16.	Multinacionális cég keres garancia fizetéssel 25-55 év közötti munkatársakat. Tel.: 409-39-31	Segédmunkást keresünk irodaházba anyagmozgatási-, takarítási feladatok ellátására. Intelligencia fontos! Érdeklődni 8-16 óráig a 389-78-98-as telefonszámon.

ÖNÉLETRAJZ

Kép helye

Név:

Cím:

Telefon:

Email cím:

- Jelentkezés célja/célkitűzés
- Képességek (*kompetenciák*)
- Szakmai pályafutás
 - *mettől-meddig*
 - *cég neve*
 - *munkakör, feladatok*
- Képzettség
- Nyelvismeret
- Számítógépes ismeret
- Gépjárművezetői jogosítvány
- Személyes adatok
 - *családi állapot*
 - *gyermekek*
 - *állampolgárság*
- Kedvtelések (*hobby*)
- Egyéb információk
- Referenciák

Dátum:

Aláírás

Önéletrajz alapminták:

a Microsoft Office Word programból:

X.Y.	CÍMZETT NEVE BEOSZTÁS/VÁLLALAT CÍM
 E-MAIL-CÍM	Tisztelt Címzett neve!: A kezdéshez kattintson a helyőrző szövegére, és kezdjen el gépelni. Az önéletrajzhoz csatolt kísérőlevélben bemutathatja, hogy tehetségével és tapasztalatával hogyan lesz képes megoldani leendő munkaadója problémáit és megtalálni a lehető legjobb eredményhez vezető utat. Ha például azt írja magáról, hogy kiváló csapatjátékos, példák által illusztrálja, hogyan használta fel ezt a képességét előző munkahelyén, majd térjen ki arra, hogyan válhat a szerzett tapasztalatok által munkaadója hasznára.
 TELEFONSZÁM IRÁNYÍTÓSZÁM, TELEPÜLÉS, CÍM	Minden a személyes élményeken múlik. Olyan kísérőlevelet írjon, ami a valódi énjét tükrözi, és amely bemutatja, hogy munkájával milyen hatással lehet a vállalatra. Üdvözlettel, x.y.

[Utca, házszám]

[Írányítószám, város]

[Telefon]

[Webhely]

[E-mail cím]

X.Y.

KITŰZÖTT CÉL

Az alábbi néhány tipp segítséget nyújthat a kezdeti lépések elvégzésében. Egyszerűen kattintson a tipp szövegére, és kezdjen el beírni a tipp szövegének lecseréléséhez a sajátjára.

KÉSZSÉGEK ÉS KÉPESSÉGEK

A menüszalag Tervezés lapján nyissa meg a Témák, a Színek és a Betűtípusok gyűjteményt, és előnézetben tekintse meg a különféle megjelenítési lehetőségeket.

További tapasztalatra, másik oktatásra vagy hivatkozásra van szüksége? Semmi gond. Kattintson az alábbi mintabejegyzésekre, és kattintson a megjelenő pluszjelre.

Megfelelő kísérőlevelet keres?

Csak kérdeznie kell! A Beszúrás lapon kattintson a Fedőlap gombra.

TAPASZTALAT

[BEOSZTÁS, VÁLLALAT NEVE]

[Dátumok, kezdő – záró]

Ezen a helyen összegezheti röviden a főbb felelősségeit és elért eredményeit.

OKTATÁS	[ISKOLA NEVE – HELYE – KÉPESÍTÉS] Itt szerepeltetheti a tanulmányi átlagát és egy rövid összegzést az idevonatkozó tanfolyamokról, díjakról, elismerésekről.
KOMMUNIKÁCIÓ- NYELVISMERET	Bemutatója lelkes elismerést váltott ki. Ne szerénykedjen! Itt bemutathatja, milyen jól dolgozik, és milyen remekül együttműködik másokkal. Milyen idegen nyelven tud.
VEZETÉS	Jogosítvány típusa, annak szerzésének éve
REFERENCIA	[REFERENCIA NEVE] [Beosztás, vállalat] [Kapcsolattartási adatok]

Emberi Erőforrások Minisztériuma Debreceni Javítóintézete

3.1.6. „BÖLCS BAGOLY” TANODA

A tanodaprogram jelenleg egy 27 hónapos pályázati projekt keretében valósul meg, (EFOP 3.3.1-15-2015-00389) melyet a debreceni Frekvencia Egyesület nyert el 2015-ben, és partnerével az Országos Tranzitfoglalkoztatási Egyesülettel (OTE) együttműködésben valósít meg 2016. október 1-től 2018. december 31-ig a javítóintézetben.

Megvalósítás helye

EMMI Debreceni Javítóintézet, 4032 Debrecen, Böszörményi u. 173.

Személyi feltételek

A Frekvencia Egyesület és az OTE munkatársai mellett a projektet a javítóintézet pedagógusai valósítják meg. Közülük az intézet oktatási-képzési vezetője és a gyógypedagógus mentorként tevékenykednek, valamint nyolc pedagógus, akik a különböző

műveltségi területeket vezetik. 1 fő nevelőtanár, 2 fő szakoktató, 5 fő oktató-nevelőtanár. A projekt végrehajtását segíti és felügyeli a javítóintézet igazgatója és helyettesei.

Tárgyi feltételek

A tanoda működéséhez szükséges helyiségek, berendezések, eszközök többsége a javítóintézetben eleve adottak. Az egyesületek saját eszközeiket is rendelkezésre bocsátották, valamint a pályázati összeg egy részét anyagbeszerzésre is fordíthattuk. Mindezek biztosították a tárgyi feltételeit a különböző programelemek megvalósításának.

Célcsoport

Az EMMI Debreceni Javítóintézetben előzetes letartóztatásuk idejét töltő, vagy jogerős bírói ítélet alapján javítóintézeti nevelésük idejét töltő 15-18 év közötti, elsősorban 6-10. osztályos végzettségű fiúk. A tanoda létszáma 30 fő, három csoportban: 1 előzetes és 2 javítós csoport, csoportonként 8-12 fő. A csoportok rugalmasak, átjárhatóak. A projekt ideje alatt távozók, lemorzsolódók helyére új belépők kerülnek.

A projekt cél- és feladatrendszere

A tanodánk olyan, a személyiségfejlődés egészét szem előtt tartó komplex szolgáltatásokat, lehetőségeket nyújt, melyet a köznevelési rendszerben kevésbé sikeres, a társadalmi perifériára szoruló gyermekek és fiatalok korlátozottan vagy egyáltalán nem érhetnek el. A tanoda cél- és feladatrendszere az iskolák cél- és feladatrendszeréhez képest más prioritásokat képvisel és további szolgáltatások biztosítására törekszik. A tanoda nemcsak oktatási feladatokat vállal fel, hanem a szocializációval, életpálya-építéssel, kultúráközvetítéssel, közösségfejlesztéssel, szabadidő-szervezéssel, szociális támogatással kapcsolatos tevékenységét is hasonlóan hangsúlyosnak tekinti.

- Tudatos életpálya-építés támogatása

Cél: Az iskolai előmenetellel és a családi élettel kapcsolatos döntési helyzetek támogatása, tudatos iskola- és szakmaválasztás, életpálya-építés segítése, továbbá a személyes és a szociális kompetencia fejlesztése.

Feladatok: Szociális és érzelmi nevelés, mentálhigiénés fejlesztés, egészséges életmódra nevelés, családi életre nevelés, iskolai életút és pályaorientáció támogatása (pl. munkaerőpiaci helyzet, szakmák, foglalkozások, önismeret, intézményi kínálat), tájékoztatás hátrányos helyzetű tanulók számára kialakított támogatási rendszerekről, pályázatokról, lehetőségekről, tehetséggondozás.

- Egyéni igényeken és szükségleteken alapuló tanulástámogatás

Cél: Az iskolai sikeresség segítése. Elsősorban az önálló tanuláshoz szükséges alapképességek megerősítésével, másrészt a kulcskompetenciák támogatásával, harmadrészt tantárgyi korrepetálással érhető el a kitűzött cél.

Feladatok: Megfelelő tanulási környezet és infrastruktúra biztosítása, alapkészségek fejlődésének támogatása, szövegértés-fejlesztés, matematikai alpműveletek, tanulásmódszertan, infokommunikációs eszközök használatának támogatása, tantárgyi felzárkóztatás, felkészítés.

- Közösségfejlesztés

Cél: A Tanoda által érintettek közötti bizalmi légkör kialakítása, a közösséghez tartozás érzésének kialakítása és elmélyítése, ezzel a javítóintézet közösségeibe való beilleszkedés, tágabban a társadalmi beilleszkedés.

Feladatok: Közösségi programok biztosítása, együttműködés a családokkal.

- Szabadidős tevékenységek biztosítása

Cél: Az érintett fiatalok motiválása, olyan élmények és tapasztalatok megszerzésének biztosítása, melyekhez kortársaik többségében hozzájuthatnak, a célcsoport tagjai számára viszont kevésbé hozzáférhetőek.

Feladatok: Kulturális tevékenységek, művészeti alkotótevékenységek, sporttevékenységek, kirándulásokon való részvétel.

- Társadalmi integráció elősegítése

Cél: Integrált közösségi tapasztalatok biztosítása, heterogén csoportok kialakítása, együttműködési készségek erősítése, társadalmi szolidaritás erősítése, sokszínűség elfogadtatása.

Feladatok: Integrált közösségi programok megvalósítása a tanodában és a tanodán kívül, interkulturális szemlélet erősítése, identitástudat erősítése, állampolgári ismeretek fejlesztése, aktív állampolgársággal kapcsolatos programelemek, demokráciára nevelés, vitakultúra fejlesztése.

Mérés, diagnosztizálás, dokumentálás

A tanodába felvételt nyert fiatalok négy kompetencia mentén egy diagnosztizáló felmérésen vesznek részt. Ezek a szövegértés, matematika-logika, tanulástechnika és szociális kompetenciák. A pedagógusok rögzítik a felmérés eredményeit, és egyéni fejlesztési tervet

készítenek rövid-, közép- és hosszabb távra. 3-6 havonta értékelik a teljesítményeket, újabb célokat, feladatokat tűznek ki. Tanévenként vizsgálják a fejlődést, aminek elvárása 10%-os eredményjavulás. Minden résztvevő fiatal egyéni portfólióval rendelkezik, amely a belépéstől a távozásig összegyűjtött adatlapokat, méréseket, fejlesztési terveket, haladási naplókat, dokumentumokat tartalmazza.

A program felépítése, tartalma

Fenti célok és feladatok megvalósításához egy 12 modulos foglalkozássorozatot és ezeket kiegészítő programokat, tevékenységeket szervezünk. A tanoda működése folyamatos. A foglalkozássorozatok tanórán kívüli időszakban hetente két-három napon délutánonként és két-három napon délelőttönként – heti 8-10 órában – órarend szerinti beosztásban, az egyéb tevékenységek, programok pedig előtervezéssel alkalmasszerűen történnek.

A 12 modulos foglalkozássorozat:

- Szövegértés: heti 2 óra/csoport

Legyen képes a fiatal az egyszerű mese-szövegtől a nehezebb hivatalos- vagy szakszövegig értelmezni, feldolgozni azt, az idegen szavakat, kifejezéseket szótárból, internetről kikeresni, a kérdésekre önállóan választ megfogalmazni, erre módszert elsajátítani.

- Matematika-logika: heti 2 óra/csoport

Feladat a számhalmazok ismerete, alpműveletek készség szintű végzése, azok felhasználása a feladatmegoldás során. Egyszerű problémák, szövegesen megfogalmazott logikai feladatok értelmezése, megoldás keresése. Az eredmények várható kimenetelének becslése, a feladat megoldása, szöveges válaszadás.

- Egészséges életmód: heti 1 óra/csoport

Korábbi életmód, egészségi állapot, káros hatások (drog, alkohol, cigaretta) feltérképezése, korrigálása. A táplálkozás, mozgás, lelki egészség, személyes és környezeti higiénia, társas és családi kapcsolatok, szexualitás, családtervezés fontossága. A sport, a művészetek, az önmegvalósítás eszközei, lehetőségei. Tudatos- és egészséges életmód kialakítása, automatizálódása a tanultak alapján.

- Tanulástechnika: heti 1 óra/csoport

A tanulási motiváció erősítése. Tanulási szokások megismerése, módszerek bemutatása. Egyéni tanulástechnikák felfedezése, az eljárások kialakítása, begyakorlása, elsajátítása, melyet beépíthet a tanulmányai és a mindennapos megismerés folyamatába.

- Növénytermesztés: 4 heti 3 óra/csoport
Növényfajták megismerése, felhasználásuk a háztartásokban. A házi növénytermesztés lehetőségei, feltételei, gyakorlati alkalmazása. Zöldség- és gyümölcstermesztés.
- Állatgondozás: 4 heti 3 óra/csoport
Állatfajták elkülönítése, háziállatok megismerése, ezek gazdasági jelentőségének felismertetése, otthoni lehetőségekhez mérten saját felhasználásra állattartás, annak követelményei, feltételei. Horgászati, vadászati lehetőségek, annak szabályai.
- Tudatos életpálya: 2 heti 1 óra/csoport
Reális énkép, jövőkép kialakítása, formálódása. Célkitűzések, azok megvalósításának lehetőségei, feltételei. A továbbtanulás igényének kialakítása. Reális jövőkép, célok kitűzése. A megvalósítás lehetőségei. Családtervezés.
- Táblajátékok: 2 heti 1 óra/csoport
Táblajátékok segítségével a szabálytudat erősítése, logikus gondolkodás kialakítása, a fair-play játék, indulatkezelés.
- Pályaorientáció: tanévenként 4 alkalom x 4 óra/csoport
Szakmák megismerése, szépségeinek bemutatása, ezekhez szükséges kompetenciák felismerése. Önéletrajz, állásinterjú. Munkahely-, üzem- és gyárlátogatások.
- Háztartási ismeretek, főzés: tanévenként 2 alkalom x 3 óra/csoport
A nők és a férfiak szerepvállalása a családban, háztartásban. Egyszerűen, olcsón elkészíthető ételek, receptek megismerése, néhány étel elkészítésének kipróbálása. Egészségtelen ételek kerülése, a zöldség- és gyümölcsfogyasztás jelentősége. Konyhai és szabadtéri főzések lehetőségei.
- Táblajáték készítés: tanévenként 2 alkalom x 3 óra/csoport
Játékok kitalálása, szabályok megfogalmazása, a táblák és bábuk kreatív elkészítése. Kézügyesség, fantázia, kreativitás fejlesztése, a játék örömeinek átadása, továbbtanítása társaknak.
- Pótvizsgára való egyéni felkészítés, korrepetálás: tanévenként 20 óra/ csoport
Tantárgyi felkészítés eredménytelen osztályozóvizsga esetén egyéni és kiscsoportos foglalkozások keretében, nagy lemaradást mutató tantárgyakból korrepetálás a tanulmányi előrehaladás segítése érdekében.

Egyéb programok, tevékenységek

- Nyitott tanodai programok – tanévenként két-három alkalommal – melyek a családok bevonásával történnek. Ezek során lehetőség nyílik tájékozódni a gyermek fejlődéséről, megismerkedni az eddig elért eredményeiről. A szülők, hozzátartozók

megtekinthetik a fiataloknak a rendezvény témájához kapcsolódó bemutató műsorát, a szokásostól eltérő környezetben, meghitt légkörben tölthetnek el 2 órát gyermekeikkel.

Megvalósult programok

- karácsonyi rendezvény (2016. december)
- roma kulturális nap (2017. április)
- szüreti mulatság (2017. szeptember)
- mikulás (2017. december)
- farsangi maszkabál (2018. február)

Tervezett programok

- húsvét
 - anyák napja
 - programzáró
-
- Tanodán kívüli rendezvények, szabadidős programok, kirándulások – tanévenként két-három alkalommal – a régióban fellelhető természeti, tudományos, kulturális és történelmi helyeken.
 - Megvalósult programok
 - Rendhagyó fizika óra – Fizikus nyíltnapok a debreceni ATOMKI-ban (2016. november, 2017. november)
 - Interaktív természettudományos foglalkozások – Debrecen, Agóra Tudományos Élménycentrumban (2017. február)
 - Kirándulás Zemplénbe – természeti és történelmi értékeink megtekintése (2017. május)
 - Zoopark – Tanulmányút a Nyíregyháza- Sóstói álltáparkban (2017. október)
 - Tervezett kirándulások:
 - Védjük a természetet! – Látogatás a Hortobágyi Nemzeti Parkban
 - Ki a természetbe! – Debrecen, Hármashegyialja természeti szépségei
 - Dobó és Gárdonyi nyomában – Eger város tradicionális emlékhelyei
 - Nyári táborok: tanévenként nyáron, 5 alkalommal, egyenként 5 napos kurzusban – június 15. és július 30. között – megvalósított fejlesztő, tehetségazonosító, tehetségfejlesztő program, amely segíti a szabadidő hasznos eltöltését, a kibontakozást, a későbbi társadalmi reintegrációt.
 - Művészeti tábor

- Sporttábor
 - Interkulturális, identitás tábor
 - egyéb szabadon választott témájú táborok
-
- Szerepmodell: Példa értékű modellkövetés. Nehéz sorsú, hátrányos helyzetből induló sikeres felnőttek életútjának bemutatása, a felemelkedés lehetőségeinek, a nehézségek áthidalásának és az elért eredményeknek a bemutatása.
 - Külső partneri kapcsolatok együttműködési szerződés alapján
 - Önkéntes segítők bevonása a projektbe
 - Hátrányos helyzetű fiatalok felkarolását vállaló közép fokú intézményekkel való együttműködés, tapasztalatcsere (Debrecen, Magszter Alapítványi Középiskola, Debrecen, Telegdi Kata Szakközépiskola)

A program kapcsolódása a szakmai programhoz, beépítése a javítóintézet működésébe
Több mint egy éve működik a tanoda, ami jelenlegi formájában jól beilleszthető a javítóintézet működésébe. Szolgálja a tanulmányi előmenetelt, a társadalmi reintegrációt, ami a szakmai programban alapfeladatként meghatározott. Mivel a javítóintézetünk belső iskolája nem önálló iskola – bár iskolai célokat és feladatokat szolgál, – szabadabb, és az oktatási rendszerébe minden jól beilleszthető, ami a fiatalok fejlődését szolgálja.

A pályázati finanszírozás lehetővé teszi a programelemek maradéktalan végrehajtását. A pedagógusok, segítő munkatársak a tervezettnél megfelelően végzik feladataikat. Véleményük szerint ilyen formájában nagyon hasznos és jól működő a program, bár kétségeiket fejezik ki, ha a finanszírozás megszűnik.

Tapasztalatok, visszajelzések

A tanodás fiatalok szívesen vesznek részt a foglalkozásokon, tisztában vannak a fejlesztő foglalkozások jelentőségével, de még nagyobb lelkesedéssel, érdeklődéssel várják és fogadják azokat a programokat, amelyek nem „iskola” jellegűek. (Családi programok, kirándulások, tanulmányutak, játékok, főzés, táborok). Ezekből, mint mulasztók vagy magántanulók iskoláikban kimaradtak, most élik meg az élményeit.

A távozottak helyére nagy lelkesedéssel jelentkeznek új résztvevők.

Segítő és gátló tényezők, a változtatások lehetősége

Segítő tényező a jó partneri kapcsolat a megvalósító egyesületekkel, valamint a javítóintézet vezetőségének pozitív, segítő hozzáállása. Főképpen a kiegészítő tevékenységek és

programok szervezésében, lebonyolításában nyújtanak nagy segítséget. A továbbiakban szeretnénk feloldani a tanodában részt vevő fiatalok életkorának és iskolai végzettségének kötöttségét.

A projekt, mint jó gyakorlat

Több pályázati program is beépült a javítóintézetünk működésébe, mint jó gyakorlat. Ez a projekt is kiválóan alkalmas erre. Ráadásul nem csak a debreceni, hanem a többi intézmény pedagógiai, szakmai programjába is beépíthető: amennyiben nem az oktatási rendszerébe, akkor a délutáni programjába, ha nem is teljes egészében, de részében mindenképpen.

Emberi Erőforrások Minisztériuma Rákospalotai Javítóintézete és Központi Speciális Gyermekotthona

3.1.7. FARKASKALAND - SÁTOROZÓS MINI TÁBOR A TERMÉSZETBEN, AZ ÉLMÉNYPEDAGÓGIA ÉS A TERMÉSZETJÁRÁS ADAPTÁLT ALKALMAZÁSA A RÁKOSPALOTAI JAVÍTÓINTÉZET ÉS KÖZPONTI SPECIÁLIS GYERMEKOTTHONBAN

Kiemelt célok

A gyakorlat célja egy maradandó élmény átélése, szociális készségfejlesztés, kimozdítás a komfortzónából, természettudományos ismereteik bővítése, illetve elmélyítése.

A tanulási motiváció kapcsán kulcsfontosságú az élmény jelentősége a tanulási folyamatban. Ha a tanulás érzelmileg és intellektuálisan élményt jelent akkor nő az ismeretek befogadásának intenzitása és mélysége, a tanulás nem csak örömtelivé, de hatékonyabbá is válik. A társakkal való együttműködés, az aktív részvétel, a játék, a kihívás az élmények egyik forrása lehet.

A tanulás folyamatát többféleképpen meg lehet tervezni, melyben a kizárólag frontális munkaformában alkalmazott módszerekre épülő tanítási, tanulási folyamatot tartjuk a legkevésbé hatékonynak, főként a magatartászavarokkal, szociális készséghiányokkal küzdő fiatalok esetében. A frontális oktatás, képzés alatt sokszor jellemző a szemlélődés, a hosszú távú figyelmet igénylő esetekben az elkalandozás, az inaktív jelenlét. Ha ebből valamely involváló módszerrel ki tudjuk mozdítani a fiatalt, átléptethetjük egy intenzívebb tanulási zónába. A kihívás-jellegű feladat vagy probléma egészséges reakciót kiváltva serkenti az önaktivitást. Ha a feladat túlságosan meghaladja a képességeket, sérülhet a biztonságérzés, a tanulási folyamat hatékonysága sérülhet a kialakuló pánik miatt.

Az élménypedagógia a frontális munkamódszerek elméleti tudást gyarapító felfogásával szemben gyakorlatias szellemiséget képviseli. Alapja a több érzékszerven keresztül történő tapasztalati tanulás. Az élménypedagógiai tevékenység, a tapasztalati tanulás, a vizuális, akusztikus, taktilis és mozgásos észlelést is bevonja az ismeretszerzésbe. „Mondd ki, hallgasd meg, érintsd meg, építsd fel, játszd el és valóban megjegyzed!”

Résztvevők köre

A gyakorlatban egyszerre 6-8 javítóintézeti és speciális szükségletű növendék tud részt venni, biztonsági okokból ez nem nagyon növelhető. Képességeik alapján a csoport heterogén, általában az életkoruk szerint elvárható szinttől elmaradnak. Általánosságban megfogalmazható, hogy hiányosak természettudományos ismereteik, gyenge az erőnlétük, szociális kompetenciahátrányok vannak, gyenge monotónia tűrésük, rossz stressz kezelésük. A tábor megvalósításához legalább két felnőtt szükséges, akik rendelkeznek természettudományi ismeretekkel, helyismerettel, túraszervezői jártassággal, ismerik a gyerekek határait, személyiségét.

A gyakorlat leírása

Ez a program a sikeresnek tekinthető természetjáró szakkörből nőtt ki magát, illetve alkalmazása során a szervezőket motiválta az élménypedagógiai programokban való jártasság, a képzettség megszerzése. A javítóintézeti és központi speciális programok túlnyomó többségében az intézmény falai között valósulnak meg, így különösen fontos, ha tudunk olyan programokat biztosítani, ami kivisz a falak közül, akár az élménypedagógia „outdoor” elemei is alkalmazhatóak.

Az erdei vagy vándortáborok mintája alapján az intézet sajátosságaira adaptálva született meg a gyakorlat. Az utóbbi évek tapasztalatai alapján egyre több olyan gyermek kerül be intézetünkbe, akiknek külső kapcsolatai annyira beszűkültek, hogy esélyük sincs hosszabb időt az intézettől távol tölteni. Sokan hosszú hónapokat, esetleg éveket vannak nálunk eltávozás lehetősége nélkül. Az ünnepek mellett ez leginkább a nyári szabadságok, iskolai szünetek idején a legfeszítőbb probléma. A Farkaskaland ezeknek a növendékeknek szól elsősorban, nekik nyújt lehetőséget kicsit hosszabb kikapcsolódásra. A hospitalizáció ellen hat és motivációs eszközként is remekül beválik a program ezeknek a fiataloknak. A növendékek megismerése, zártságuk feloldása sokszor nagyon nehéz, időigényes folyamat. Ebben segít, a számukra szokatlan helyzetekben töltött, több napos, intenzív együttlét, ahol személyiségük új vonásai kerülhetnek felszínre.

A természettudományok oktatásának egyik leghatékonyabb módja a tapasztalati tanulás. Egy zárt intézetben, laborok és földrajzszerzőtár híján erre nem sok lehetőségünk van. Épp ezért minden terepen szerzett tapasztalat kincset ér, egyesekben érdeklődést kelt, kérdéseket vet fel. Mivel a természet alapvető törvényszerűségeivel sincsenek tisztában, gyakran az élő és élettelen megkülönböztetése is komoly problémát okoz számukra.

A növendékek kudarcos iskolai előélete, az iskolában megatapasztalt szegregációs, kontraszelekciós hatások, majd kimaradás miatt, általában nem jutottak el osztálykirándulásokra, erdei iskolába, gyakorlati tapasztalataik nincsenek. Intézetünk oktatási-képzési stratégiája a hátránykompenzációra, felzárkóztatásra épül, de a vezérfonal a befejezett általános iskolai végzettség elérése és a szakmatanulás. A természettudományos tantárgyak területén ez olyan hatalmas, átfogó feladat, hogy más, iskolán kívüli forrásokat is be kell forgatni.

A tervezés-szervezés talán a legfontosabb mozzanata a gyakorlatnak. Az alapkoncepció szerint a gyerekeket lehető leginkább természet közeli helyzetbe hozzuk, tehát vadkempingezési lehetőséget kerestünk. Eddig a Pilis vagy a Börzsöny erdeiben találtunk ideális táborhelyet. A gyerekek speciális állapota azonban megkövetel némi óvatosságot, ezért a következő követelményeknek megfelelő helyet kell keresnünk. Egy autóval is járható úttól nem messze, lakott településtől pár kilométerre lévő erdei tisztást jelölünk ki, ahol vízvételi lehetőség is van. Jó, ha a terület kezelését végző erdészeti tud rólunk, a tűzrakást engedélyezi. A táborhelyről több lehetséges túrát tervezünk, mert percek alatt változhatnak a körülmények és ezekhez alkalmazkodni kell. Egyrészt nehéz megítélni a résztvevők állóképességét (az intézetben ilyen terhelésnek nincsenek kitéve), éppen aktuális pszichikai állapotukat és a reakciójukat a jelentkező kihívásokra. Másrészt az időjárási körülmények, betegség, sérülés is átírhatják a terveket. A fiatalok ingerküszöbe egyre magasabb, ezért mindig valami kifejezetten látványos, vagy hazánkban egyedülálló célpontokat nézünk ki. Az előkészítéshez tartozik a fiatalok felkészítése is, mert legtöbbjük nemhogy táborban, de még kirándulni sem volt. A csoportnevelőik mindig elmondják nekik, mire számítsanak, milyen felszerelésre lesz szükségük (mire nem!), milyen körülmények között leszünk 2-3 napig. A tábori kellékeket (sátor, hálósák stb.) az intézmény nem tudta megvenni, ezért azt minden évben, kapcsolatainkat felhasználva kölcsön kell kérni. A gyakorlat során egyrészt a természeti környezet megismerésére, megértésére van lehetőség.

A fiatalok térben nem tudnak tájékozódni, nincsenek gyakorlati tapasztalataik a térképi ábrázolásról. Alapvető domborzati fogalmakat (hegy, völgy, domb, lejtő) nem tudnak hozzákapcsolni tájképi elemekhez. Az állatvilág megfigyeléséhez nincs türelmük, ezért egy erdő számukra leginkább unalmas, élettelen terep. A felnőttek segítségével azonban sok

kisebb-nagyobb állatot tudunk megfigyelni, rámutatva alapvető ökológiai összefüggésekre. Egy-két érdeklődőbb, tehetségesebb növendék számára több információt is át tudunk adni. Frontális előadásokra itt nincs lehetőség, a szabad világ rengeteg ingere miatt nem tudják figyelmüket összpontosítani. Egy-két mondatos magyarázatokra, figyelemfelkeltésre van mód, és ezekből kialakuló irányított beszélgetésekre.

Néha kibuknak komoly tévhitek, hiányosságok, esetleg félelmek a természet valamely jelenségével kapcsolatban és akkor ezek mentén haladunk tovább. A mai akciószemléletű természetábrázolás miatt kevés figyelem irányul a szépségére, esztétikumára, koherens egységre, és az ebből áradó nyugalomra. A civilizációs vívmányoktól való ideiglenes megfosztottság okán rá tudunk világítani ez ember és a természet kapcsolatára. Ezekre az élményekre később a tanítás során vissza lehet utalni. Alapvető táborozással kapcsolatos ismereteket is kapnak.

Mindezen szép célok mellett a legfontosabb a címben szereplő „kaland” szó. Pozitív élményként a mi fiataljaink leginkább egy drogos révületet, egy alapos berúgást, vagy egy jól sikerült balhét, esetleg ezek kombinációit tudják említeni, ritka az is, hogy valakinek sport élménye van, amely hasonló érzést válthat ki. Legfőbb célunk az volt, hogy egy olyan intenzív élményt adjunk számukra, amely versenyre kelhet az előbbiekkal, és eközben kihívásokat kelljen megoldania, nehézségeken átlendülnie. Eddig minden alkalommal sok nem várt akadállyal néztünk szembe, amelyek az alapvető szükségleteiket is érintették, de a gyerekek ezeket is átkeretezték és kalandnak élték meg. Az együttműködési kényszer, a fokozott egymásra utaltság, közös felelősségvállalás számukra új dimenziókat nyit meg, sok újat tanulnak magukról, társaikról, rólunk.

A gyakorlat eredményei, hatásai

Intézetünkben zajló programok eredményességét nehéz mérni, megítélni, mert a növendékek relatíve rövid ideig vannak nálunk és nincs vagy kevés a visszacsatolás a rendszerben, nincs igazán informatív utánkövetés. A siker leginkább szubjektumok alapján fogalmazható meg: a résztvevők és nevelők pozitív visszajelzései, a továbbélő történetek, a hagyományteremtés lehetnek ezek. A résztvevők az emlékezetes epizódokat, jó kalandokat intézeti életük csúcspontjaként emlegetik, amely az egyik legfontosabb sikerindikátor számunkra.

A gyakorlat során az intenzív együttlét, a rengeteg közös és mély élmény, kifejezetten intim beszélgetések erős kapcsolatokat alakíthatnak ki. A résztvevőkkel egyértelműen jobb, bizalmasabb kapcsolatot tudunk kiépíteni, erősíti az együttműködésüket más területen is. A rendkívüli helyzetek menedzselése, a többnapos koncentrált munka komoly szakmai fejlődés lehetőségét rejti magában a szakember számára. Eddig minden alkalommal sok új

tapasztalattal lettünk gazdagabbak és ezeket beépítettük a következő évi tervezésbe. A növendékek rendszerint átlépnek saját korlátaikon, számunkra is meglepő fejlődést tudnak produkálni kreativitásban, konfliktuskezelésben, toleranciában. Sokszor megható, ahogy segítséget nyújtanak a gyengébbeknek, mélyen együtt éreznek a társukkal.

Ezek a pozitív jelenségek legtöbbször csak a „tábornak szólnak”, de ezzel megtapasztalják, hogy egy nehézséget más módon is túl lehet élni, mint az addig megszokottak.

A gyakorlat kiváló motivációs eszköz, a kiválasztott növendékek mindig jelentős jutalomnak élik meg a programot, mindig kérdezik, várják az újabb táborokat, kirándulásokat. A tábor felnőtteknek, gyereknek egyaránt feltöltődést is jelent. A hosszú együtt töltött idő kihasználható kapcsolatépítésre, a növendékek jobb megismerésére. Egy élőhely, tájegység bemutatása egy-egy tábor rész célja, de hosszú távon a gyakorlat környezettudatosságra nevelés egyik eszköze. A gyerekre gyakorolt hatáson túlmenően a programban résztvevő munkatársak számára is erős csapatépítő hatása van. A leírt gyakorlat is mutatja, hogy bár hasonló elemeket is tartalmaz, de az a program, jó gyakorlat jelentősen eltér az egy napos hagyományos kirándulásoktól, illetve a nyári, üdülő körülmények között eltöltött pár napos nyaralásoktól.

3.1.8. KOSÁRLABDA - KICSIT MÁSKÉPP- A RÁKOSPALOTAI JAVÍTÓINTÉZET ÉS KÖZPONTI SPECIÁLIS GYERMEKOTTHONBAN

Kiemelt célok

A gyakorlat céljai egy új szabadidő eltöltési forma megismertetése, szociális készségfejlesztés, testnevelés, egészséges életmódra nevelés, közösségépítés.

A testnevelés és sport – mozgásos tevékenység lévén – ismeretrendszerével, értékeivel, illetve funkciójával – sajátosan összetett műveltségi terület. Az intézeti testnevelés és sport megkülönböztetett részét képezi a növendékek testi, motoros, lelki, értelmi, érzelmi és szociális fejlődését szolgáló teljes körű intézeti egészségfejlesztésnek és tehetséggondozásnak.

Kiemelt cél, hogy a rendszeres fizikai aktivitás minden növendék életében jelentős szerepet kapjon, hogy a növendékeket az élethosszig tartó, egészségtudatos, aktív életvezetésre szocializálja. Az életkornak, érdeklődésnek és fizikai állapotnak megfelelő rendszeres fizikai aktivitás igényt teremt az öntevékeny testedzésre, önálló sportolásra és motoros önkifejezésre, az önismeretben és önértékelésben fontos szerepet játszó saját testkép megismerésére, a testtudat kialakítására.

A testnevelés és sport a tanulási nehézségek kezelésében – a sajátos nevelési igényű, a hátrányos helyzetű és a veszélyeztetett gyermekek fejlesztésében – és a társadalmi

integrációban betöltött szerepe hangsúlyos. A motoros tevékenység és a mozgástanulás folyamatának célja a mozgásaiban is művelt egyén nevelése, aki olyan széles körű mozgásképeség- és mozgáskészség-bázissal rendelkezik, amelyet képes változó körülmények között alkalmazni, és tudatosan, tervezetten használni, beépíteni mindennapi életébe. A testnevelés és sport a motoros cselekvések során a problémamegoldó és kritikus gondolkodás, valamint a kreativitás fejlesztésében is jelentős szerepet vállal.

Fejleszti a növendékek személyes készségeit, képességeit, így az önismeretet, az önkontrollt, a szabálykövető magatartást, a küzdeni tudást, a sikerorientáltság mellett a stressz- és monotónia tűrést. A testnevelés és sport fejleszti és gazdagítja a társas készségeket, az együttműködést, a közös célokért küzdést, így lehetővé teszi a közösségi sikerek együttes megélését.

A sportolás megszervezése látszólag egyszerű kérdésnek tűnik, de elmondható, hogy az intézet életében a megfelelő sportág kiválasztása, a foglalkozásra alkalmas munkatárs megtalálása külső források nélkül, a mindennapi tevékenységi körbe való beépítés, és különösen a gyermekek motiválása és az érdeklődés tartós fenntartása nem könnyű feladat, elmondható, hogy a sportolni kevésbé szerető 14-21 éves lányok esetében kiemelten nehéz.

Résztevők köre, eszközök

Az intézetbe befogadható növendékek közül bárki részt vehet az edzéseken, semmilyen előszűrő nincs a jelentkezéskor. A növendékek 12 és 21 év közötti, tudásukat, képzettségüket tekintve teljesen heterogén csoport. Általában azonban a növendékeink rossz mozgáskultúrával, koordinációs zavarokkal rendelkeznek, iskolai testnevelés hiánya, gyenge együttműködési képesség jellemzi őket. A megvalósításhoz elegendő egy javítóintézeti rutinnal bíró pedagógus, de olyan, akinek képesítése vagy előélete kapcsán az alábbi készségek birtokában kell lennie: sportszakmai, edzéselméleti ismeretek, a célcsoport jellemzőinek ismerete, a sportágban való jártasság. A gyakorlat eszközigénye viszonylag kicsi (kosárlabdák, sportlétra, bóják, karikák) ha az intézmény rendelkezik megfelelő tornateremmel, palánkokkal. Természetesen a minél színesebb edzőmunka érdekében az eszközök köre tetszőlegesen bővíthető.

A gyakorlat leírása

Fontos, hogy olyan munkatárs vezesse az edzéseket, akinél a személyes elköteleződés ebben a gyakorlatban szükségszerű követelmény, mondhatjuk szenvedélyének tekinthető a sportág.

A gyakorlat heti rendszerességgel zajló kb. egy éves folyamat, amely gerincét a kosárlabda-edzések jelentik. Ezen kívül sok ága van a gyakorlatnak: külső programok, kreditrendszer, közös filmnézés, támogatások megszerzése.

Bekerülő növendékeink fizikai állapota rendkívül rossz: erőnlétük gyenge, mozgáskoordinációjuk elmarad az elvárhatótól. Az iskolai testnevelésből hamar kimaradnak (jellemzően hamarabb, mint az iskolából), általában semmilyen sportot nem űztek. Egyes akcelerált gyerekek alsó tagozatban még érhetnek el eredményeket a diáksport területén, de kiskamaszkorban előnyük megszűnik, edzésre, sportkörbe nem járnak. A sport, kiváltképp a csapatsport sok szociális kompetenciahátrányt tud kezelni, ezért mindig is volt igény a testnevelés fejlesztésére az intézetben. A kosárlabda edzés bevezetésénél az intézmény által biztosított időkeret meghatározása után több problémával kellett szembe nézni. Elsőként a szegényes és szűk „tornatermünket” nőttük ki, ezért felállítottunk két streetball (utcai kosárlabda) palánkot a meglévő beton sportpályánkra. A szabad tér és a nagyobb hely miatt a kosárlabda vonzóbb lett, és az edzések hangulatán is javított. A figyelem középpontjába is kerültünk az intézetben lévő növendékek előtt, láthatóvá vált, élő reklám volt minden edzés. Az edzések kötöttsége, tematikája természetesen még amatőr csapat edzéseit sem közelíti meg, de a célok is alapvetően mások voltak. A foglalkozásokon alapmozgások minél változatosabb, de egyszerűbb gyakorlásán van a hangsúly, minél több páros feladattal lehet kooperációra szoktatni őket. Majd minden edzésen van egy-két mindenki számára új feladat, de a rugalmasság és az újratervezési képesség a legfontosabb edzésvezetési alapelv. Az aktuális mentális és fizikai állapotuk, a társas kapcsolatok alakulása, új belépők bármikor átírhatják az edzéstervezetet, ezért azonnal képesnek kell lenni változtatni.

A gyakorlat konkrét fejlesztési céljai a következők: nagy és kismozgások, erőnlét, állóképesség, figyelem, szabálytudat, együttműködési készség, monotónia tűrés, interperszonális kapcsolatok erősítése, tolerancia, önbizalom erősítése. Az edzés vezetőjeként motiváció a növendékek jobb megismerése, sikerélményhez juttatása, ha az edzést nevelő vagy tanár tartja a saját csoport, osztály kohéziójának erősítése, nevelő-növendék kapcsolat építése. A kiválasztás kérdése se hasonlít az alapvető, kinti világban szokásos csapat kiválasztáshoz. A gyerekek „előképzettsége”, fizikai állapota rendkívül eltérő, ezért a legnagyobb probléma a játékosok heterogén összetétele. Ezt a párhuzamos feladatok, rugalmas edzésvezetés részben tudja csak orvosolni, a fejlődés sajnos fájoan korán megreked. Ez a tehetségesebbeket ugyan gátolta, viszont a gyengébbek nem morzsolódtak le. Kezdetektől ügyelni kellett a csapaton belüli versenyhelyzet arányaira, mert az ügyesebbek időnként szerették volna elnyomni, esetleg kiszorítani a gyengébbeket. A versengést hozó feladatokat inkább kiscsoportokban hajtják végre, így kiegyenlíthetőek a nagy tudásbeli

különbségek. További állandó kihívás az agresszivitás, fizikai kontaktus megítélése és szerepe. A sportág nem nevezhető durvának, de bizonyos játéksituációkban szükség van erősebb fizikai kontaktusra. A fiatalok agressziószintje igen magas, konfliktuskezelési készségeik hiányoznak, ezért mindennaposak a kisebb-nagyobb összetűzések. Ezek nagyon jó alkalmak pedagógiai interakciókra, a növendékek közötti hatalmi harcok megismerésére és kezelésére. Érdekes tapasztalat, hogy a növendékek intézeti hierarchiája az edzéseken nem meghatározó, illetve változtatható.

Az edzésekre jelenleg jelentkezni lehet (nem kötelező), de volt időszak, amikor három sportág közül kötelezően kellett választani egyet. A kötelező edzésekkel sokkal jobban tudtunk fejlődni, viszont a motiváció gyakran nagyon alacsony volt. Az önkéntesség kisebb létszámot, de jobb hangulatot, bensőségesebb viszonyokat, tartósabb motiváltsági szintet eredményez. A növendékek motivációját egy éven keresztül fenntartani nem könnyű, de az évek során sok eszközt lehetett erre találni, ami a szűken vett edzéseken túl mutatott. Közvetlenül az edzés folyamat eredménye lett az, hogy a csapat elindult egy utcai kosárlabda-versenyen. A streetball szabadabb jellege, egyszerűbb szabályai, alacsonyabb technikai képzettséget igénylő rendszere sokkal jobban megfelelt a mi növendékeink számára. Itt le kell szögezni, hogy intézetünkben (jellegéből fakadóan) a kosárlabda-edzések körülményei, lehetőségeink fényévekkel elmaradnak egy átlagos diáksport-egyesület körülményeitől. Legfontosabb hátrány, hogy nincsenek ellenfelek, akik ellen gyakorolhatnánk, ezért a streetball-verseny a növendékek számára ugrás az ismeretlenbe. Az eredmények szinte jelentéktelenek, a gyerekek minden alkalmat sikernek, jó élménynek tekintettek. Ehhez az kellett, hogy elérhető célokat jelöltünk ki és konstruktív visszajelzést kaptak a teljesítményükről. Első osztályú mérkőzéseket, utcai rendezvényeket is megnéztünk a megfelelő nevelési fokozatban lévő gyerekekkel. A nem mozgatható gyerekekkel kosárlabdához köthető filmklubot tartottunk, egyéb tárgyjutalmakkal, oklevéllel csatoltunk vissza számukra. A kosárlabda edzéseket, általában félévente, összintézeti szinten is értékeljük és ez a kreditrendszerünkhöz /jutalompont rendszerünkhöz is illeszkedik. Az elmúlt években a motivációs rendszer azzal is bővült, hogy a legeredményesebb növendékekkel „nagy” mérkőzésekre is el lehet menni, ahol valódi meccseket látnak, átéli ennek hangulatát.

A gyakorlat eredményei, hatásai

Elsődleges eredménynek a sportág tárgyi feltételeinek folyamatos bővülését tartjuk, pl. a kinti palánkok, a labdák, mezek, egyéb segédeszközök beszerzését. Ezek egy részét sikerült nagyon kedvezményesen vagy ingyen megszerezni. Kapcsolatokat felhasználva a legtöbb rendezvényre nevezési díj, belépő nélkül látogathatunk el.

Minden csoportos kimenő reszocializációs és motivációs célokat szolgál, de a versenyeken többről volt szó. Majdnem mindenhol támogató attitűddel találkozhatunk, és ezt a növendékek is érzik. Ez a fajta megerősítés, pozitív visszajelzés nagyon jó minta volt, soha semmilyen negatív tapasztalat nem volt ezeken az eseményeken. A hagyományteremtés az egyik legfőbb érdem, mára a kosárlabda része a mindennapoknak, a szünetekben, nyári délutánokon gyakran pattog a labda. A speciális gyermekotthoni részlegen egyre több pszichés beteg, kettős szükségletű gyermek él, és meglepő módon többen rendszeresen járnak edzésre, sőt vannak, akik tudatosan „használják” feszültségük levezetésére a sportot.

Az edzések utáni jóleső fáradtság, a másnap büszkén vállalt izomláz, vagy a megtanult mozgásformák alkalmazása mind-mind a személyiségük fejlődésének irányába hatnak. A régebbi kudarcos élmények felülírása, az önbizalom erősödése és a játék öröme egy-két edzés után is tetten érhető. Egy-két hónap alatt minden évben létrejön egy néhány fős kemény mag, akik a leglelkesebbek és más gyerekeket is be tudnak vonni. remény, hogy egyes növendékek egy új hobbival gazdagodnak, a sportág szeretetét továbbviszik.

A kinti versenyekre való felkészítés elsősorban a játék kultúráját, a fair play elvét és a legfontosabb szabályokat jelenti. Kikristályosodott, hogy az intézetnek a növendékeknek ez adja sikert, ebben tudunk felnőni az egyébként „verhetetlen” ellenfelekhez.

Emberi Erőforrások Minisztériuma Nagykanizsai Javítóintézete

3.1.9. KÜLSŐ HELYSZÍNEEN TÖRTÉNŐ MUNKAVÉGZÉS

Jelenleg az Avius Kft. és a World 2000 Kft. nevű vállalatoknál dolgozunk, műanyagipari és faipari vállalkozások. Folyamatban van Újpalini húsüzemmel való tárgyalás, szerződéskötést közvetlenül megelőző helyzetben állunk.

Korábban több lehetőséget elengedtünk, mivel sok megkeresés érkezett felénk, de a rendelkezésre álló, minden szempontból megfelelő fiatalok alacsony létszáma korlátozta a felkérések elfogadását.

Véletlennek indult, minket kerestek meg, mi csak olyan bedolgozói munkát kerestük, amit az intézet falain belül lehet végeztetni, a debreceni minta alapján. Ebben eddig nem tudtunk olyan eredményt elérni, ami konkrét munkában realizálódott volna, viszont több, különböző fázisban járó tárgyalásunk is van, bizakodással tekintek a jövőre e tekintetben, mindaddig, míg a jelenlegi munkaerő-piaci tendenciák fennállnak.

Kezdetben azt mondtuk megpróbáljuk, azonban a sikerek nyomán egyre bővült a tevékenységek köre, a munkahelyek száma és a bevont ellátottak száma is.

Folyamatosan tökéletesítettük a rendszert, és fejlesztettük is, mivel mindkettőre szükség volt.

Célunk volt, hogy a munkafoglalkoztatás megfeleljen a jogszabályi alapnak, de korszerűbb szemlélettel, a fokozatos visszaillesztés kritériumának jobban megfeleelve, értelmesebb, hasznosabb, tartalmasabb legyen ez a tevékenység.

Értelemszerűen csak javítóintézeti neveltek vehetnek benne részt, kizárólagosan érdem szerint, a teljesítménybeli hierarchia csúcsán lévők. Fontos motivációs bázis, a munkaterületekre való kiengedés legutolsó lépcsőfoka, csak a legkiválóbb magatartású, legmagasabb színvonalú munkavégzésű, stabil értékrendű ellátottakat tudjuk ebben a jutalomban részesíteni.

A külső helyszínekre nevelő is megy, fontos az ő személye, hiszen a munkahely megtartásában első helyen áll a teljesítmény, de fontos a magatartás is, ebben pedig a nevelőnek jut szerep, célunk, hogy nevelő nélkül is működjön a rendszer, az egyik helyen ezt már meg tudtuk valósítani.

Korábban sok önkéntes munkát végeztünk, ezeket fokozatosan sorvasztjuk el, de a kapcsolatok ápolása miatt megtartjuk ezeket is, csak csökkentett intenzitással, gyakran hétvégékre korlátozva.

A munkaruhát biztosítják, részben a sajátot használjuk, ez így gyorsabban használódik, de a pótlás folyamatos.

Legnagyobb probléma a logisztika és a gépkocsi hiánya, amikor nem szabad az intézeti autó, nagyon nehéz szabályszerűen és gazdaságosan megoldani a szállítást, sokat segítene a saját intézeti gépjármű.

Eddig kb. 35 fő vett részt, a javító intézeti ellátottak kb. fele, folyamatosan változik az állomány, az újonnan bekerülők aspirálnak erre a tevékenységre, és van olyan, aki nem tudott megfelelni a támasztott követelményeknek, illetve egyéb magatartási kihágások miatt veszíti el ezt a lehetőséget.

A munkafoglalkoztatást a javítóintézet vállalkozási tevékenységének keretein belül végzik, termelőmunkát végző vállalkozásnál ugyanazt a munkát végzik, mint a dolgozók, a reintegrációs folyamat fontos eleme, civil környezetben, tényleges élethelyzetekben, életszerű, rájuk váró konfliktusokkal, kísértéseknek kitéve, de szabadabban, hasznosabban, jövedelmezőbben telnek napjaik.

A többletjövedelmük beosztása is nevelési feladattá vált ezáltal.

Számtalan nevelési és fejlesztési lehetőséget rejt magában, mi is előre tudtunk sokat, néhányat csak közben ismertünk meg.

Fontos eleme a tevékenységnek a nyitottság, mint helyi szükségszerű sajátosság, elfogadottságunk elősegítése, erősítése a szűkebb-tágabb környezetben.

A pénz egy részét igazgatói jutalomként megkapják az ellátottak, kb. egyharmadát megtartjuk intézeti fejlesztésre.

Napi szintű tevékenység, jellegénél fogva.

Attól lesz jó gyakorlat, hogy újszerű, elterjeszthető, nevelési programba illeszthető, azt támogató kezdeményezés.

Sok kihívással, kockázattal, megoldandó feladattal jár, de eredménnyel is kecsegtet, pozitív hozadéka van egyértelműen.

Segítené a folyamatot a gépkocsi és a több bekapcsolható ellátott.

Nehezíti a kevés gyerek, a gépkocsi hiánya, a délutáni visszakapcsolódás az intézeti életbe, napirend-módosítások, az idő strukturálása, a cégeknél változó helyzetek, pld. vezetőváltás, a nem megfelelő közvetlen munkairányító, egyéb feladatok elvégzése, iskolai kötelezettségek teljesítése, eltávok, szabadságok kiadása.

Várakozáson felülien jók a tapasztalatok, motiváció a gyerekek, bevétel az intézetnek, segíti a nevelési folyamatokat, fokozatos a visszaillesztés, több a bevétel, gyorsabban telik az idő, megismerkedik a munka világával, konfliktuskezelésben segít, hajtanak érte a gyerekek, elismerik őket a munkahelyen, aki kirotálódik, helyes önértékelésre taníthatja azt, elfogadottság erősödik, megismernek bennünket.

Az ellátottak részéről egyértelműen sikertörténet, összességében nagyon kedvező a fogadtatása, versenyhelyzet van a részvételért, komoly motivációs erő a részvétel lehetősége, lehetőség részükre a szembenézésre önmagukkal, hol tartanak reálisan a célhoz vezető úton, részükről is felvetődik finomításra váró részletkérdés, módosítási javaslat.

A munkatársak részéről is pozitív a fogadtatás, némi pluszterhet jelent számukra, azonban a pozitív hozadéka őket is érinti, sok apró módosító indítványuk van folyamatosan, nem találkoztam nem támogató kollégával.

A szülők is elismeréssel nyilatkoznak, sok helyen érték a munka, és kézzelfogható számukra is az eredmény pénzügyileg.

A külső partner esetében a jogviszony folyamatos fenntartása önmagában elismerés, de ezen túl sok esetben kaptunk dicsérő, elismerő szavakat, és megállapodásunk alapján egy-egy fiatal vonatkozásában kritikát is.

Változtatást csak a folyamatos bővítést tervezem, ennek azonban a megbízhatóan rendelkezésre álló létszám korlátot szab, a munkaerőpiac hosszú távon biztosítja szerintem a lehetőséget, de megtartani csak a folyamatos szoros kontrollal lehet, bővítést bentre hozott munkával tervezek csak, ez nehezebb feladat, ígéretes tárgyalásokban állok.

Az eltelt idő hossza miatt mára már elmondható, beépült mindennapjainkba, a működés folyamatos.

Az intézet részére visszatartott hányadból fejleszteni tudunk, jelenleg az állattartó telepet építjük.

Emberi Erőforrások Minisztériuma Debreceni Javítóintézete

3.2.1. JÓ GYAKORLAT – SEGÍTŐ BESZÉLGETÉS-CSALÁDI KONZULTÁCIÓ

Megvalósítás helye

EMMI Debreceni Javítóintézete, 4032 Debrecen, Böszörményi u. 173.

A tevékenység bevezetésének szükségessége, közvetlen célja

A javítóintézeti nevelés, a javítóintézetben történő előzetes fogvatartás végrehajtása során törvényi rendelkezések szerint kell biztosítanunk a kapcsolattartást.

Ha rendezett és rendszeres a kapcsolattartás, könnyebben elviselhető a bezártság, a rácsok mögötti élet, kevesebb a konfliktus, az agresszió, önagresszió.

Olykor a fejlődési folyamat nehezen indul meg, időnként megreked. Gyakran szembesülünk azzal, hogy mély traumákat cipelnek növendékeink, vagy egyszerűen olyan élethelyzetbe kerülnek, amit a nevelő, a pszichológus, a tanár egyedül nem tud orvosolni. Számtalanszor nem értjük, miért, mitől nem alakul ki az együttműködés, vagy miért változott meg a növendék viselkedése. Vannak olyan helyzetek, amikor a lehetőségeket, a jövőt kell tervezni, akut problémát rendezni.

Az okok feltárására jól kialakított módszer az esetmegbeszélés. Ezeken a fórumokon megoldási módokat keresünk. Jogszabályi rendelkezés biztosítja a családi konzultáció, családterápiás foglalkozás alkalmazását, melyet a növendék vagy törvényes képviselő kérelmére az igazgató engedélyével megvalósuló kötetlen kapcsolattartási forma.

A bemutatott jó gyakorlat ötvözte a családi konzultációnak, esetmegbeszélésnek. Egy konzultáció, segítő beszélgetés, ellátott, család és javítóintézet között, ami elindíthat (elindít) egy folyamatot, melynek eredménye egy sikeres együttműködés, egy sikeres reszocializáció.

Ezen jó gyakorlat bemutatása, a konzultáció lehetőségeit, gyakorlatban történő alkalmazását, tapasztalatait vázolja fel.

A tevékenység kidolgozói

A Debreceni Javítóintézet szervezeti és működési struktúrájában a Szakértői Bizottság mellett egy Módszertani Csoport is működik. Az utóbbi, nem állandó tagokból, hanem feladat specifikusan, egy adott feladat megoldására alkotott munkacsoportot. Változó szakmai területről érkező szakemberek végzik el a feladatot, dolgoznak ki módszereket, állítanak fel

protokollokat. A segítő beszélgetések - családi konzultáció gyakorlatának kialakítását is ez a csoport végezte és alkalmazása mára már bevett gyakorlattá vált a javítóintézetben.

A tárgyi feltételek adottak, egy nyugodt légkört biztosító terápiás helyiség áll rendelkezésünkre.

Célcsoport

Az elmúlt időszakban 5 fő előzetes fogva tartásban és 2 fő javítóintézeti nevelését töltő ellátottunknál alkalmaztuk hosszabb folyamatában a segítő beszélgetés - családi konzultációt. Két esetben súlyos egészségügyi problémával küzdő növendéknél, két alkalommal 14 év alatti befogadottnál, három esetben családdal történő konfliktus kezelése, és külső iskolai tanulmányainak támogatása céljából alkalmaztuk. A bevonásra kerülők száma esetenként változó, a konzultációk gyakorisága és esetszáma is adott helyzettől függ, a probléma megoldásáig tart.

A segítő beszélgetés - családi konzultáció lényege, tartalma, előkészítésének, lebonyolításának folyamata

Probléma észlelés, jelzés

A javítóintézet munkatársai különböző szakmai megbeszéléseken (reggeli-, déli eligazításon, Elhelyezési-, Intézeti Tanácson, Team-gyűlésen, munkatársi értekezleten) jelzik az észlelt problémákat, javaslatot tesznek családi konzultáció alkalmazására.

Döntés családi konzultáció lehetőségéről

Egyeztetés, információgyűjtés után általában a szakmai napon tartott Elhelyezési-, Intézeti Tanács hoz döntést a konzultációról. Megvitatásra kerül, miért van rá szükség, megtörténik az előzetes tematika meghatározása.

Az érintett kör kijelölése

Fontos, hogy a részvétel önkéntes legyen, az érintett fiatal, szülő, család ne kényszerként élje meg. Lényeges döntés annak meghatározása, hogy kik vesznek részt a konzultáción, akár a család, akár a munkatársi közösségből. Ekkor kerül kijelölésre az esetgazda, aki a szervezési feladatokat is ellátja.

Időpont egyeztetés, meghívás

Meghatározásra kerül az időpont, ebben gyakran kell igazodni a családhoz, gyermekvédelmi gyám időbeosztásához. Fontos, hogy minden érintett időben kapjon tájékoztatást az időpontról és röviden a konzultáció témájáról.

Moderátor kijelölése

Általában az esetgazda keresi meg a moderátori feladatra felkért kollégát, aki a konzultációt irányítja, szakmai mederben tartja.

Moderációra felkészítés, felkészülés

Fontos, hogy a moderátor tényszerű segítséget kapjon, tanulmányozza a növendék nevelési anyagát. Ehhez jó segítség az elektronikus nevelési napló. Pontosán ismerje a konzultáció célját, a résztvevők körét, mert ez alapozza meg felkészülését a feladatra.

Egyeztető megbeszélés

A felkészülés során az esetgazda szervezi és bonyolítja az esetleges egyeztető megbeszélést, megbeszéléseket.

Lebonyolítás

A családi konzultáció pontos folyamatára nincs kőbe vésett szabály. De vannak kötelező elemei. Ezek legfontosabbjai:

- cél meghatározás,
- szabályok lefektetése,
- időkeret meghatározása,
- feszültség oldás,
- lehetőleg operatív döntés hozatal,
- ventilláció, levezető, összegző szakasz biztosítása,
- mindenki kapjon szót,
- javaslat, következő konzultáció szükségességéről, annak időpontjáról,
- esetleges új tagok belépésének szükségességéről.

Elemző megbeszélés

A konzultáció után a résztvevő kollégák röviden megbeszélik tapasztalataikat.

Emlékeztető készítés

A konzultációról minden esetben feljegyzés, emlékeztető készül, melyet az érintettek megkapnak. Ebben röviden rögzítve van a konzultáció folyamata, esetleges vállalt feladatok felelősei is.

Megbeszélt feladatok megoldása

A családi konzultáció során mindig van utólagos feladat, annak függvényében miért kellett konzultálni a családdal. Egy gyógyító, tanulási, képzési, beilleszkedési folyamatot kell elindítani, egy vitás helyzetet kellett feloldani, egy párbeszédet elkezdeni. Így általában minden résztvevőnek a maga területi feladatait el kell végezni. De feladata van a növendéknek és szülőnek is.

A segítő beszélgetés – családi konzultációba bevont munkatársak köre

A tevékenységbe bevontak száma változó. Mindig jelen van a növendékkel közvetlenül foglalkozó nevelési team képviselője, szükség esetén teljes köre, az érintett pszichológusa. Ha szükséges bevonásra kerül az orvos, ápoló, oktató- nevelő, szakoktató, utógondozó. Ugyancsak változó, hogy a családból kit, kiket hívunk meg, természetesen a törvényi lehetőségek betartásával. Gyakran szükséges gyermekvédelmi gyám, gondozási hely, oktatási intézmény munkatársának bevonása is. Kiemelten fontos, hogy a moderátori feladatot az esetben tájékozott kolléga végezze. Az első konzultációkor feltétlenül, a későbbiekben igény szerint vezetői jelenlétet is indokoltnak tartunk.

A jó gyakorlat illeszkedése a javítóintézet szakmai tevékenységébe, mitől számít jó gyakorlatnak

Sok éves tapasztalat, hogy sokkal sikeresebb reszocializáció érhető el egy- egy fiatalnál abban az esetben, ha a fiatal személyiségének változása mellett a külső környezete (családszerkezet, nevelési módszere) változik, formálódik. A családdinamika / családi rendszer hatékonyabb működése minden tagnál bekövetkezett változás esetén érhető csak el. Családi konzultáció során a szülők, testvérek, gyermekotthoni nevelők, gyámok információt, képet kaphatnak a fiatal személyiségállapotának, személyiségjellemzőinek alakulásáról, ill. segítséget, módszertani vagy nevelési eszközök bővítését kaphatják az elért fejlődés megtartásához, további fejlesztéséhez.

Bekerülést követően a konzultáció során nekünk kép nyílhat / nyílik a fiatalok családi környezetéről, információt kaphatunk a bekerülés előtti életút fontosabb eseményeiről, a fiatalokkal kapcsolatos szülői attitűdről, a fiatalokkal szembeni otthoni nevelési elvekről, a várható szülői együttműködésről.

Segítené a program működését, ha minél szélesebb körben jelennének meg a fiatalokkal korábban dolgozó, foglalkozó szakemberek pl.: pszichológus, iskolai tanár, gyám, gyermekotthoni nevelő a családi konzultációkon. A fiatal életének ilyen rendszerszerű megközelítése, a változtatás ilyen módon való globális elérése hozhat véleményünk szerint valós és tartós eredményeket. Ezzel valójában komplex, egy teljes időintervallumot (múlt-jelen- jövő) átfogó személyiség fejlesztés és formálás válik lehetővé. Teljesebb és reálisabb képet kapunk a múltból, dolgozunk a jelen fiataljával és alakítjuk őt sajátos módszereink szerint, s jelzést adva az elért eredményekről, annak megtartásának lehetséges módszereiről, egyben a jövőt is alakítjuk.

A segítő beszélgetés - családi konzultáció lebonyolítása tekintetében azt tartjuk igazán hasznosnak és célravezetőnek, ha egy fiatal intézetünkbe kerülését követően hamar megtörténik az első konzultációs alkalom, ill. ezt kb. 3 havonta a szabadulásig tudjuk folytatni. Ez idő alatt a családok és akár a külső szakemberek már megismerik egymást, s a közös cél irányába aktívan tudnak összehangolt lépéseket tenni. A fiatal részvételével pedig a saját élete feletti kontrollt tudja megtanulni, s az a feletti felelősséget átérezni. A döntések meghozatalába való aktív beleszólása által jelentős tudatosság és jövőképfarmálás érhető el.

Nehezíti a program működését a célcsoport tekintetében:

Szülői együttműködés hiánya, vagy szülő nem tekinti partnernek, hanem inkább hatóságként éli meg az intézeti kollégákat (elhallgat, ferdít a tényeken, érdektelen). A családi konzultációk szervezésében nehézséget okoz a távolabbi megyékben élők esetében többek között a távolság, az anyagi fedezet, szabadság hiánya.

Tapasztalatok a programmal kapcsolatosan

Negatív tapasztalat, ha a szülő nem jelenik meg, ellenálló vagy passzív viselkedésű. Ez rombolhatja a kezdeti időszakban a fiatal intézettel való együttműködési szándékát is.

Pozitív tapasztalat, ha a szülő nyitott, aktív félként információt ad, segítséget nyújt és segítséget vár, változási/ változtatási szándékához útmutatást kér. Gyermek felé azt mutatva, hogy bízik az intézeti dolgozóban a nevelésükben, már önmagában a fiatal beilleszkedést, nevelőkkel való együttműködését segíti. A szülők külső támasznak és nevelési partnerként kezelik az intézeti dolgozókat, akikben segítőt látnak a gyermekük életének jobb irányba alakítása tekintetében.

A rendszeresen tartott családi konzultáció során, megtanultuk „a konzultáció nyelvezetét”, a hozzátartozók gondolkodásmódját, ami megkönnyíti a későbbi kommunikációt.

Visszajelzések

Minden esetben pozitív, egyrészt érzik a velük való foglalkozást, törődést, segíteni akarás szándékát. Másrészt érzik a kontrollt, így nincs lehetőségük arra, hogy információkat hallgassanak el, elferdítsék a valóságot.

A hozzátartozók általában motiváltak, mert a program segítségével lehetőség nyílik arra, hogy közvetlenül megismerjék a gyermekükkel foglalkozó (különböző területen vagy szintén dolgozó) felnőtteket, információt kapjanak a gyermekük viselkedéséről, személyiségének alakulásáról.

Tapasztalataink szerint a külső partnerek (gyám, iskolavezető, osztályfőnök) örömmel fogadják az ilyen jellegű kezdeményezéseket, a kölcsönös tájékoztatás, információáramlás segíti a feleket abban, hogy minél hitelesebb képet kapjanak az érintett fiatalról. Így több információ birtokában tervezhetik a jövőt.

A korábban említetteknek megfelelően pozitív irányú változást jelentene, ha a fiatallal a bekerülését megelőzően foglalkozó szakemberek közül minél többen részt vehetnének a program lebonyolításában. A 3 havonta történő találkozásokon nem minden esetben látjuk szükségességét minden érintett jelenlétének, olykor egy- egy új szakember bevonása, vagy egy- egy alkalmi mellőzése is lehetséges.

Fokozatosan épül be a program az intézet működésébe, célunk e módszer minél szélesebb alkalmazása. Kiemelkedő jelentősége a családi konzultációknak két ponton jelenik meg tapasztalatunk szerint: a befogadás után a fiatal számára kritikus periódusban a beilleszkedés segítése és a helyzetének elfogadtatása tekintetében, valamint a szabadulás előtti időszakban (a családba/külső környezetbe való stabil visszahelyezkedés előkészítéseként).

A családi konzultáció hatékonyságát érzékelve kidolgozás alatt van a csoport szinten megvalósuló, „közösségi nap” program kidolgozása. Ennek keretében a javítóintézetben folyó pedagógiai munka kerülne bemutatásra a hozzátartozók számára.

Emberi Erőforrások Minisztériuma Nagykanizsai Javítóintézete

3.2.2. „RENDKÍVÜLI” KAPCSOLATTARTÁS

A Debreceni Javítóintézet Nagykanizsai Telephelye felmenő rendszerben indult. Az első növendékek 2015 decemberében érkeztek (december 1-jén 6 fő, december 2-án 4 fő, december 15-én 2 fő). Az intézet túl fiatal ahhoz, hogy a „jó gyakorlat” definíciójának pontosan megfeleljen. Gyakorlatunk szárnypróbálgatás, gyerekcipőben jár, bizonyára sokat fog még fejlődni.

Intézetünk jó gyakorlatai

A növendékek napi és heti programját szigorú napirend határozza meg. A délelőtti oktatást a délutáni kötött foglalkozások követik, melyek egyhangúságát – jogszabálynak megfelelően¹⁰ - különféle programok, események, tevékenységek színesítik. Mindezek jó gyakorlatként épülnek be mindennapjainkba.

Ilyenek:

- szakkör jellegű foglalkozások
sakkfoglalkozás, hangszeres és énekes foglalkozás, meseterápia, kreatív foglalkozás
- sportversenyek
csoportok közötti lánbteniszverseny, futballmérkőzés, asztalitenisz-verseny, egyéni fekvenyomó verseny
- emléknapiok, ünnepek
farsang, nőnap, március 15., anyák napja, gyermeknap, költészet napja, roma kultúra napja, állatok világnapja, föld napja, város napja, városi dödölle fesztivál
- hitélet
Húsvét, augusztus 20, a katolikus püspök látogatása, halottak napja, Mikulás, Karácsony

Az anyák napja közös ünneplése

A javítóintézetbe került fiatalokúak reszocializációjának hatékonyságát az intézeten kívüli kapcsolatok is meghatározzák, amelynek elemi része a család. Ezért is emeltük ki programjaink közül a családhoz közel álló ünnepeket, az anyák napját és a karácsonyt, melyek emocionálisan leginkább megériinti a növendékeket, valamint a család kohéziójával szorosan összefüggnek.

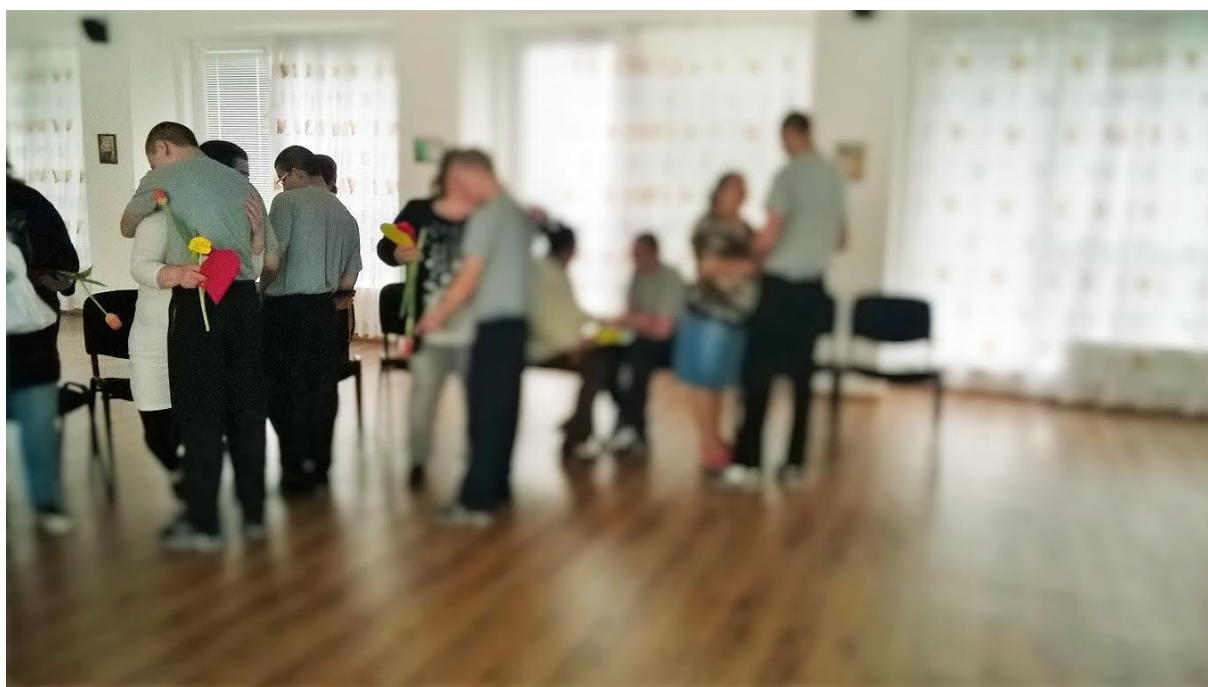
Az édesanya képe lehet melegséget, biztonságot adó, vagy ambivalens érzelmekkel, esetleg múltbéli sérelmekkel telítődött kapcsolat. Közös pont azonban, hogy a család és abban az édesanya minden esetben olyan alap, mely az önismeret, érzelmi letisztulás elkerülhetetlen sarokpontja.

¹⁰ A büntetések, az intézkedések, egyes kényszerintézkedések és a szabálysértési elzárás végrehajtásáról szóló 2013. évi CCXL. törvény (továbbiakban Bv. tv.) 355. § (1) bekezdés i) pontja szerint: „A javítóintézeti nevelés végrehajtása alatt a fiatalokú e törvény szerint jogosult megfelelő sport-kulturális, vagy egyéb szabadidős-foglalkozás biztosítására.”

Anyák napja alkalmából a fiatalok egy rövid verses, zenés anyák napi műsorral készültek az édesanyák, nagymamák számára, majd saját készítésű ajándékot adtak át. Csak azok a növendékek szerepeltek, akiknek édesanyja visszajelezte a részvételét. Leírhatatlan öröm volt, hogy akik megígérték jelenlétüket, el is jöttek. Gyermek, hozzátartozók egyaránt meghatódtak.

1. kép – anyák napja

2. kép – anyák napja

A kapcsolattartás

A gyermekvédelmi intézményekben egyre nagyobb figyelmet kap a gyermekkel való kapcsolattartás. Ennek fő oka, hogy a gyermek és a szülő, más hozzátartozó együttélésének hiányában a családi kapcsolat fennmaradásának egyetlen biztosítója magában a kapcsolattartásban rejlik.

A javítóintézetben a kapcsolattartás jogszabályokban foglaltaknak megfelelően történhet.

A kapcsolattartás jogszabályi háttere

A Bv. törvény 355. § (1) bekezdés d) pontja szerint: „A javítóintézeti nevelés végrehajtása alatt a fiatalkorú e törvény szerint jogosult kapcsolattartásra hozzátartozóival, valamint harmadik személyekkel és szervezetekkel.”

A Bv. törvény 357.§ (1) – (2) bekezdései szerint: „Kapcsolattartásra jogosult a fiatalkorú a hozzátartozójával, szülői felügyeleti jogát gyakorló szülőjével, más törvényes képviselőjével, ha a kapcsolattartást kizáró ok nem merült fel. A javítóintézet szorgalmazza, hogy a fiatalkorú kapcsolattartásra jogosult hozzátartozóival megfelelő kapcsolatot tartson, azokat fejlessze, egyben elősegíti, hogy a nevelésbe vett kapcsolata ne szakadjon meg a gondozást korábban ellátó gyermekotthonnal vagy nevelőszülővel.

(3) – (4) bekezdések az ellenőrzés nélküli kapcsolattartások körét tartalmazzák.

Az (5) bekezdése alapján a javítóintézeti nevelés végrehajtása során a fiatalkorú kérelmére az igazgató az (1), (3) és a (4) bekezdésében meghatározottakon túl más személy számára is engedélyezheti a kapcsolattartást. Ilyen például a barát, az ismerős, volt nevelője, volt tanára.

A javítóintézetek rendtartásáról szóló 1/2015. (I. 14.) EMMI rendelet 37. § (1) bekezdése nevesíti a kapcsolattartás típusait, az ellenőrzés nélküli és ellenőrzés melletti kapcsolattartást. Az utóbbi kapcsolattartáshoz – hozzátartozókkal, más személyekkel - az igazgató engedélye szükséges.

A fiatalkorú intézetbe kerülésével a kapcsolattartás különböző formái azok, amelyek lehetővé teszik, hogy a kapcsolattartásra jogosult a növendék fejlődését figyelemmel kísérhesse, tőle telhetően segítse.

A (8) bekezdése szerint a fiatalkorú kapcsolattartásának formái:

- levelezés
- csomagküldés
- telefonbeszélgetés
- látogatás
- kimenő
- eltávozás
- szabadság

Az általunk megnevezett „jó gyakorlat” egyike a látogatáshoz kapcsolódik, a még intenzívebb kapcsolattartás kialakítása, megőrzése érdekében. Gyakorlatunk kiegészíti az intézeti alaptevékenységet. Ez csoportkeretben végzett tevékenység, amely segíti a nevelési, fejlesztési, terápiás folyamatokat. Az általunk kezdeményezett látogatás, mint „jó gyakorlat”, illeszkedik a Bv. törvénybe foglalt látogatás szabályához, azonban túlmutat a jogszabály által meghatározott kapcsolattartási formán.

357.§ (9) A kapcsolattartásra az intézet rendje szerint, látogatásra a javítóintézettel előre egyeztetett időpontban kerülhet sor.

361. § (1) A kapcsolattartók általi látogatást a fiatalkorú részére kéthetente egy alkalommal engedélyezni, legalább harminc perc és legfeljebb két óra időtartamban. (2) A látogatást az intézet erre kijelölt helyiségében kell lebonyolítani. A fiatalkorút egy időben négy személy látogathatja.

A „jó gyakorlat” elméleti megvalósítása

Elkezdtek a látogatások egy különleges formáját, amely az intézet nevelési és pedagógiai céljába, valamint a gyermekvédelmi szakellátásban, javítóintézetekben elhelyezettek önálló életkezdési feltételeinek javítása EFOP – 1.2.7 – 16 – 2016 – 00004 Középkezdés pályázat megvalósításába is jól illeszkedik. A különleges látogatási forma bevezetését az egyik előzetes csoporttal kezdtük.

A megvalósítás a következőképpen történik:

Az eseményre hetekkel előbb elkezd készülni egy maximum 12 főből álló csoport. A koordinátor irányításával, a nevelők segítségével, előzetes felmérés alapján a növendékek adottságuknak, tehetségüknek megfelelően, a magyar és a roma kultúrából merítve verset, éneket, táncot tanulnak, az előadáshoz lehetőség szerint hangszert választanak.

A műsorban felléphetnek egyénileg és/vagy csoportosan, mely a csoportkohéziót, egymás elfogadását, alkalmazkodóképességét és egyéb pozitív attitűdjeik alakulását is segíti, erősíti. A növendékek kooperációs technikákat alkalmaznak a felkészülés során.

Különleges figyelmet fordítunk a családtól különélő növendékekre, hiszen ők sokkal nehezebb helyzetben vannak. Ezért próbáljuk megnyerni a gyámot, a pártfogót is, hogy vegyenek részt ezeken az alkalmakon.

Az előzetesen telefonon felmért visszajelzések alapján tűzzük ki a napot és időpontot. A meghívottaknak a fiatalkorúak által, szabadon választott technikával készített meghívót küldünk ki, amellyel mindenki egyéni módon és közvetlenül fejezheti ki azon vágyát, hogy

együtt ünnepelhessen szeretteivel egy ilyen ritka „rendkívüli” alkalmon. A meghívók a délelőtti működő kreatív műhelyben készülnek.

Az esemény előtt az időszaknak megfelelően a kapcsolattartásokra kijelölt helyiséget berendezik, feldíszítik (karácsony, farsang, tavasz, stb.). Természetesen mindezt pedagógus végzettségű, nagy tapasztalattal rendelkező nevelők irányításával, kooperatív munkával.

A tárgyi feltételeket – székek, asztalok, projektor, laptop, mikrofon, erősítő, egyéb szükséges eszközök, valamint étkezés és evőeszközök, terítők, poharak, szalvéták – a gondnokság és a felnőtt szervezői csoport biztosítja.

A közös programot kiegészíti egy bőséges ünnepi asztal biztosítása. Fontosnak tartjuk a közös étkezést, ugyanis ilyenkor több történik, mint egy tál étel elfogyasztása. Közben sok problémát megoldhatunk, sőt megelőzhetünk. Igazán nem is az étel a lényeg, hanem maga az együttlét, az együtt töltött, minőségi idő.

Az érkezőket a fiatalok bevezetik a már berendezett terembe. Ott bemutatják 15 – 20 perces kis műsorukat. Ezzel az is célunk, hogy a volt iskolájukban sok esetben peremhelyzetben lévő gyerekek szereplési alkalomhoz jussanak, ők is megmutathassák magukat. Érzelmeket felszínre hozva szeretnénk elérni, hogy a hozzátartozóikkal lévő kapcsolatuk meghittebbé, szeretetteljesebbé váljon. A műsor összeállításánál fokozott figyelmet kapott a célcsoport számára megfelelő minőségű és mennyiségű információ. Fontos szempont volt, hogy direkt érzelmek és gondolatok kapjanak hangsúlyt az absztrakcióval szemben.

A műsor után lehetőség nyílik arra, hogy a nevelők a hozzátartozókkal ismerkedjenek, kötetlenül beszélgessenek. És arra is, hogy jobban megismerjük neveltjeink kapcsolatrendszerét, társas viszonyaikat, minél inkább megtaláljuk a hozzájuk vezető utat. A felek számára mindenképpen pozitív hatása van, hiszen a gyermek családját megismerve a nevelő is könnyebben tud a reszocializációs folyamatba bekapcsolódni, a megkezdett pedagógiai tervet differenciáltabban működtetni. Szót kell értenünk a majdan őket visszafogadó családdal, hozzátartozókkal, más személyekkel. Mindez azért fontos, hogy társadalmi beilleszkedésük, integrációjuk minél egyszerűbb és zökkenőmentesebb lehessen. A látogatók sokfélesége kihívást jelent a kommunikációban, megpróbáljuk oldani a feszültséget, igyekszünk diszkrétan fordulni feléjük. Többnyire elfogadják a közeledést, van, aki kimondottan igényli, sőt kezdeményezi is. Ezeket a pozitív megnyilatkozásokat igyekszünk erősíteni, a többiekkel láttatni. Példát szeretnénk mutatni a még bizalmatlanoknak, a nehezebben oldódóknak.

Egy megvalósult „jó gyakorlat”

A legutóbbi műsort karácsonykor adták elő a növendékek. Dráma szakos kolléganőnk tanította be a szerkesztett műsort az E/3 csoporttal, melyben elhangzott József Attila Karácsony című verse, a Betlehemi királyok című költeménye, Ady Endre Karácsony című műve, valamint Szent Pál Korinthusiakhoz írott leveléből a szeretet dicsérete és a TNT együttes Fehér karácsony című dala, a növendékek előadásában. Az előadás technikai megoldásánál fő szempont volt, hogy a csoport minden tagja szerephez jusson, s olyanok is részt vegyenek benne, akik nem szívesen vállalnak nyilvános megmutatkozást. Így esett a választás az árnyjáték technikára, mert ebben nem volt szükség látványos kellékekre, jelmezekre, nem kellett azokat aprólékosan elkészíteni, nem jelentett gondot, ha nem tökéletesen sikerült, hiszen csak a sziluettjüket mutatták. Nem kellett a szereplőknek vállalni az arcukat, ennél fogva az egész csoportot be lehetett vonni a műsorba, még azokat is, akik nem szeretnek szerepelni.

Többnyire meglévő tárgyakat használtak fel: pl. egy régebbi, kreatív foglalkozáson papírfonással készített görög korsó volt az egyik király által hozott ajándék; a másik király egy tüllből készült kitömött ajándékcacskóban hozta az „aranyat”, ami önmagában, árnyék nélkül nem mutatott volna, vándorbotnak megtette egy egyszerű seprűnyél. A királyokat jelképező koronák egyszerű, díszítetlen fehér papírból készültek. A Máriát alakító fiú fején lévő abrosz sem csalhatott mosolyt a nézőközönség arcára, hiszen amit látni lehetett, az csupán az árnyék volt. Nem kellett baba az újszülött Jézus megformálásához, elég volt összehajtogatni egy plédet, amit Mária ringatott.

Már a felkészülésben is aktív szerepet vállaltak a fiatakorúk. A dráma szakos koordinátor adott egy-egy indító gondolatot, és ahhoz kreatív ötletekkel csatlakoztak a növendékek, sőt a kivitelezés profizmusa valójában az ő ügyességükön múlt.

3. kép

4. kép

Előzőleg két létra közé lepedőkből összevarrt drapériát feszítettek ki. Mivel a műsort a délelőtti órákban adták elő, szükség volt a helyiség sötétítésére, amit fényárnyékoló eszközzel, reluxával oldottunk meg. A mesterséges fényt egy régi írásvetítő szolgáltatta.

Szereplők és közönség számára egyaránt újdonság volt ez a gyorsan elsajátítható technika. Nem volt kérdés az sem, hogy Máriát is fiú jeleníti meg, hiszen az arc nem volt kivehető, így nem váltott ki derűtséget, teljesen hiteles tudott maradni szerepében. Az előadás hasonlóan színes eleme a „homokképes” vetítés volt: a Szeretethimnusz¹¹ szövegére, vetítógép fóliájára hintett sóba mindig az adott gondolatnak megfelelő szimbólumot rajzolt egy tehetséges növendék.

¹¹ Korintusiakhoz írt első levél 12, 30 – 13, 13

5. kép

„Most azért megmarad a hit, a remény, a szeretet, ez a három;
de ezek között legnagyobb a szeretet.”

(1 Kor. 13.13)

6. kép

7. kép

A műsor végén az egyik növendék saját szerzeményét adta elő, majd mindannyian elénekelték a TNT Fehér karácsony című dalát.

Mind a látvány, mind a kivitelezés egyedi, váratlan, megkapó volt. Bár karácsony után egy héttel voltunk, a résztvevők, a látogatók mindannyian átérezték a szenteste áhítatát, aminek meghittsége túlmutatott egy átlagos látogatói nap hangulatán. A mély emocionális bevonódás következményeként elfojtott érzelmek szabadultak fel, melyek szintén a család kohézióját erősítették.

A látogatók, a műsor bemutatásakor jelenlévő, valamint a munkában résztvevő kollégák visszajelzései egyaránt pozitívak voltak. A kollégák észrevették, hogy a felkészülés során, a műsor bemutatása után az indulatkezelés hatékonyabban valósult meg. Az intézet vezetősége dicséretben részesítette a növendékeket és felkészítőiket, valamint tovább ösztönözte őket a megszokottól eltérő, egyedi megoldásokra.

A növendékek szívesen emlékeznek vissza az közös ünneplésre, szeretnék, ha még több ilyen alkalomra kerülne sor. Lehetőségeinkhez mérten keressük azokat az alkalmakat, amelyekkel a „jó gyakorlatokat” bővíthetjük, erősíthetjük, ezáltal intézményünk életét színesíthetjük. A „jó gyakorlat” működését jelentősen segítené a megfelelő anyagi és személyi erőforrás.

A továbbiakban is keressük az új, változatos megoldásokat, amelyekkel könnyebben idecsalogathatjuk a hozzátartozókat, más személyeket. Hiszen mindnyájan tudjuk, hogy

növendékeink kapcsolatrendszerei sok esetben szövevényesek, lazák, s ezen szeretnénk változtatni.

A következő tervezett jó gyakorlat Húsvét ünnepéhez kapcsolódik. Felvetődött annak a lehetősége, hogy tavasszal a vendégeket a növendékek segítségével bográcsban főzött étellel vendégljük meg.

A fenti jó tapasztalatok mellett a továbbiakban a családi konzultációt és a családterápiát is szeretnénk kiszélesíteni. A családtagok közötti jobb együttműködés lehetővé teszi, hogy egy hatékonyabban működő, letisztultabb kommunikációt alakíthassanak ki.

3.3. A MUNKATÁRSOK SZOCIÁLIS KOMPETENCIÁJÁNAK FEJLESZTÉSE

Emberi Erőforrások Minisztériuma Budapesti Javítóintézete

3.3.1. MUNKATÁRSOK MENTÁLHIGIÉNÉS TÁMOGATÁSA

Az intézetben összetett és összehangolt munkát végző Mentálhigiénés Munkacsoport működik. A főként kognitív és viselkedésterápiás keretrendszeren belül a részleg munkatársai szakterületüknek megfelelő, egyéni és csoportos formában tevékenykednek. A munkacsoport fő feladatai a 2018-as munkaköri leírás alapján:

- krízisintervenció
- egyéni és csoportterápia (szupervízív foglalkozások)
- prevenciós programok, tanácsadás
- a szakmai fejlesztés ügyében hozott vezetői döntések módszertani megalapozása, ehhez kapcsolódó javaslatok előterjesztése
- a részleg munkatársai szorosan együttműködnek az intézmény szakmai egységeivel.
- közvetlen segítséget, tanácsot adnak a fiatalokúakkal történő foglalkozás eredményesebbé tétele, személyiségkorrekciójuk, reszocializációjuk elősegítése érdekében
- egyéni foglalkozási terv készítése minden gyerek esetében
- igény szerint részt vesznek a nevelőmunkához szükséges programok és dokumentumok kidolgozásában
- igény esetén nevelői vagy szülő tanácsadás
- életút elkészítés
- dolgozói mentálhigiénés tanácsadás

A számos feladat mellett a munkacsoport tagjai folyamatosan képződnek, fejlesztik magukat, szupervízió vesznek részt, stb.

A mentálhigiénés munkacsoport tagjai a tudományos életben is tevékenykednek, többen közülük egyetemen oktatnak.

Az intézeti munka során a dolgozók erőteljes mentálhigiénés terhelésnek vannak kitéve viszont a közalkalmazotti bérezés nem feltétlenül teszi lehetővé számukra, hogy szupervízióba járjanak. Munkacsoportunk ezért az aktuális események függvényében, illetve ezektől függetlenül rendszeresen valósít meg különféle dolgozói mentálhigiénés programokat, főként csoportos formában. Ezek során a munkavégzéshez szükséges kompetenciákat fejlesztését célozzuk, illetve a résztvevőknek lehetőségük van problémáikat átbeszélni, az

aktuális munkavégzési nehézségeikre megoldást találni, és a munka során megterhelő lelki történéseiket átbeszélni. Igény esetén kollégáinknak lehetősége nyílik egyéni tanácsadásra és relaxációs foglalkozáson való részvételre is.

A mentálhigiénés munkacsoporton belül egyetértés van abban, hogy az intézményben dolgozó embereknek rendszeres mentálhigiénés támogatásra van szüksége, emiatt többféle formában valósítottunk meg az elmúlt években programokat dolgozói mentálhigiénés célkitűzéssel, ilyenek például:

- pszichoedukatív elemeket tartalmazó előadások, melyek után Tóth Andrea tanácsadó szakpszichológus vezetésével a résztvevőknek lehetőségük nyílt kérdéseik feltételére és megbeszélésére.
- női csoport, az intézmény női dolgozói számára

3.3.1.1. Pszichoedukatív elemet tartalmazó előadások és beszélgetések

- A program, tevékenység célja

A dolgozók segítése abban, hogy a területtel járó extra mentálhigiénés terhelést csökkentsük.

- Hogyan és miért került bevezetésre a program?

Az adott előadások mindig az intézeti életben aktuális témákat járják körül, a pedagógusokat aktuálisan foglalkoztató kérdéseket tartalmazzák. A beszélgetések megvalósítása igény szerint történik.

Pár alkalommal a nevelési értekezlet keretében valósítottunk meg az előadást és a beszélgetést, majd a nagy érdeklődésre való tekintettel az előadásokat az intézmény dísztermében valósítottuk meg.

Első alkalommal a délutános nevelők vették igénybe az értekezlettel kombinált dolgozói mentálhigiénés beszélgetés lehetőségét, de pár alkalom után a délelőttben, iskolában dolgozó pedagógusok számára is megtartottuk ugyanazon foglalkozásokat.

8 alkalommal az éjszakai gyerekefelügyelők számára is valósítottunk meg mentálhigiénés célkitűzésű előadásokat. Egy alkalommal még a rendészeti dolgozók számára is tartottunk beszélgetéssel összekötött pszichoedukatív előadást.

A programnak évek óta előzménye volt, mióta Tóth Andrea tanácsadó szakpszichológus dolgozni kezdett az intézményben, akinek korábbi munkahelyén a munkahelyi stressz volt a szakterülete, mindig volt valamilyen dolgozók mentálhigiénéjét célzó program, ezért a dolgozók örömmel vettek részt ezen.

- Kik vesznek részt a program/tevékenység lebonyolításában (végzettség, szakmai tapasztalat, beosztás, egyéb érintettek)?
Tóth Andrea tanácsadó szakpszichológus
- Tárgyi feltételek
tablet, projektor, ppt-k
- Program, tevékenység lényege, hogy kapcsolódik az intézet szakmai programjához?
A dolgozók mentálhigiénés felkészítése aktuális kérdésekben, témákban, pedagógiai kérdésekben.
- Hogyan, milyen rendszerességgel működik a program/tevékenység?
Havi rendszerességgel.
- Mitől számít jó gyakorlatnak a program?
A dolgozók szereptudatossága növekszik, biztonságérzetük szintén, mert van egy szakmai fórum, ahol feltehetik kérdéseiket.
- Mi az, ami segíteni tud a program, tevékenység, működését?
A dolgozók aktív részvétele és a felkészült előadó, aki tapasztalattal bír a csoportvezetésben és ismeri a helyi sajátosságokat, valamint a dolgozói mentálhigiéné munkahelyi csoportok tartására vonatkozó eszköztárát. Fontos a vezetői támogatás is, hogy a vezetői hierarchia csúcsán lévő vezetők is támogatják a program létrejöttét.
- Mi az, ami nehezíti a program működését?
Az, hogy a dolgozók 0-24-ben vannak beosztva, ezért sokszor nem mindenki tud részt venni, aki szeretne.
- Milyen tapasztalataink vannak?
Nagyon jó visszajelzések és tapasztalatok vannak, a dolgozók foglalkozni kezdtek ennek hatására saját mentálhigiénéjükkel. Többen kerestek egyéni szupervízort, mert jobban felméri a rájuk nehezedő terhelést.
- Milyen visszajelzések vannak?

Nagyon pozitív visszajelzések vannak a résztvevők részéről, számos kérdést, megkeresést kap az előadásokat tartó pszichológus.

- Milyen visszajelzések vannak a vezetőktől, munkatársaktól?

Azokon az alkalmakon, amelyiken a vezető részt vett, szintén nagyon jó visszajelzéseket adott.

- Tervezünk-e változást a működésben?

Nem.

- Beépült-e ez a program az intézmény működésébe?

Igen.

3.3.1.2. Női csoport

A program, tevékenység célja

Az intézet sajátos jellege miatt (zárt körülmények, többségében férfi kollégák és bezárt kamasz fiúk) a női dolgozók speciális kihívások elé néznek, illetve a férfiak is különleges, hétköznapi eszköztárral nehezen kezelhető helyzetben vannak. Emiatt időről időre hasznos, ha az intézetben dolgozó nőként egy biztonságos légkörű zárt csoportban ezekkel a kérdésekkel mentálhigiénés jelleggel foglalkozhatnak az érintettek. A mentálhigiénés munkacsoport két tagja, Lipka Péter színház-, művészet-, szocioterapeuta vezetésével és Tóth Andrea tanácsadó szakpszichológus vezetésével, a munkacsoport vezetőjének szupervíziója mentén valósultak meg az egyes alkalmak. Szintén vezetésükkel és mentálhigiénés vezetőjük szupervíziója mentén párhuzamosan egy olyan szerepfejlesztés csoport is futott, amelyikben a férfi és női dolgozók közösen vehettek részt, itt elsősorban pedagógiai fókuszú kérdéseken dolgoztak.

- Hogyan és miért került bevezetésre a program?

A foglalkozások alkalmanként 120 percet vettek igénybe, melyek a feladatok jellegét tekintve hasonló felépítésűek voltak.

- Kik vesznek részt a program/tevékenység lebonyolításában (végzettség, szakmai tapasztalat, beosztás, egyéb érintettek?)

Tóth Andrea tanácsadó szakpszichológus és Lipka Péter színház-, művészet-, szocioterapeuta

- Tárgyi feltételek:

terem, székek, papírok, tollak

- Program, tevékenység lényege, hogy kapcsolódik az intézet szakmai programjához?
A női dolgozók mentálhigiénés felkészítése aktuális kérdésekben, témákban, pedagógiai kérdésekben és a férfi dolgozók érzékenyítése a témával kapcsolatban.
- Hogyan, milyen rendszerességgel működik a program/tevékenység?
Havi rendszerességgel.
- Mitől számít jó gyakorlatnak a program?
A dolgozók szereptudatossága növekszik, biztonságérzetük szintén, mert van egy szakmai fórum, ahol beszélhetnek élményeikről, nehézségeikről.
- Mi az, ami segíteni a program, tevékenység, működését?
A dolgozók aktív részvétele és a felkészült csoportvezetők, akik tapasztalattal bírnak a csoportvezetésben és ismerik a helyi sajátosságokat, valamint a dolgozói mentálhigiéné munkahelyi csoportok tartására vonatkozó eszköztárát. Fontos a vezetői támogatás is, hogy a vezetői hierarchia csúcsán lévő vezetők is támogatják a program létrejöttét.
- Mi az, ami nehezíti a program működését?
Az, hogy a dolgozók 0-24-ben vannak beosztva, ezért sokszor nem mindenki tud részt venni, aki szeretne.
- Milyen tapasztalataink vannak?
Nagyon jó visszajelzések és tapasztalatok vannak, a női dolgozók foglalkozni kezdtek ennek hatására saját mentálhigiénéjükkel. Többen kerestek egyéni szupervízort, mert jobban felméri a rájuk nehezedő terhelést.
- Milyen visszajelzések vannak?
Nagyon pozitív visszajelzések vannak a résztvevők részéről, számos kérdést, megkeresést kapnak a csoportvezetők, és változások tapasztalhatók a férfi kollégák támogató viselkedésében is.
- Milyen visszajelzések vannak a vezetőktől, munkatársaktól?

Azokon az alkalmakon, amelyiken a vezető részt vett, szintén nagyon jó visszajelzéseket adott.

- Tervezünk-e változást a működésben?

Nem.

- Beépült-e ez a program az intézmény működésébe?

Igen.

Melléklet:

***EFOP-1.2.7-16 – Gyermekvédelmi szakellátásban, javítóintézetekben elhelyezkedettek
önálló életkezdési feltételeinek javítása***

Középkezdés

Jó gyakorlatok vázlat

Jó gyakorlat megnevezése, megvalósítási helye

A program/tevékenység közvetlen célja?

Hogyan és miért került bevezetésre ez a program/tevékenység?

Ki(k) vesznek részt a program/tevékenység lebonyolításában (végzettség, szakmai tapasztalat, beosztás, egyéb érintettek)?

Tárgyi feltételek

Hány fő javítóintézeti nevelt vesz részt a programban/tevékenységben?

Mi a program/tevékenység lényege, tartalma, hogy kapcsolódik az intézet szakmai programjához/tevékenységéhez?

Hogyan, milyen rendszeresen működik a program/tevékenység?

Mitől számít jó gyakorlatnak ez a program/tevékenység?

Mi az, ami segíti vagy segítené a program/tevékenység működését?

Mi az, ami nehezíti a program/tevékenység működését? (a célcsoport és a javítóintézet működési sajátosságai)

Milyen tapasztalatai vannak a program/tevékenység működésével kapcsolatban?

Milyen visszajelzéseket kap a program/tevékenység megvalósításáról a javítóintézeti neveltektől?

Milyen visszajelzéseket kap a program/tevékenység megvalósításáról a vezetőktől, a munkatársaktól?

Milyen visszajelzéseket kap a program/tevékenység megvalósításáról a hozzátartozóktól?

Milyen visszajelzéseket kap a program/tevékenység megvalósításáról a külső partnerektől?

Tervez-e a program/tevékenység működtetésében változtatást, ha igen miért?

Beépült-e ez a program/tevékenység az intézmény működésébe (folyamatos-e a működés)?

Mi az, amit Ön még fontosnak tart elmondani?